

4° Bill. 2494 (14) 9.
DISSERTATIO JURIS PUBLICI GERMA-
NICI HISTORICA

HISTORIAM LEGUM IMPE-
RII FUNDAMENTALIUM PRÆCI-
PUARUM ORDINE CHRONOLO-
GICO SISTENS,

QUAM UNA CUM

DEPROMTIS EX UNIV: JURE COROLLARIIS
ANNUENTE INCLYTA FACULTATE JURIDICA
INGOLSTADIENSI

MODERANTE

BENEDICTO SCHMIDT Jæo,
Serenissimi, & Potentissimi Principis Electo-
ris utriusque Bavariæ Ducis, reliq. reliq. Confilia-
rio Actuali Aulico, Professore Juris Publici, & Feudalis
ordinario, Academiæ Scientiarum Boicæ Socio,

DEFENDIT

JOSEPHUS *de* SARTORI
S. R. I. EQUES,

WALLERSTEINENSIS RHOETUS,

Die Augusti MDCC LXX

IN AULA ACADEMICA MAJORE.

Typis, Joannis Ferdinandi Lutzenberger, Typogr. Academici.

Differtatio de Historia præcipuarum
Legum Imperii fundamentalium

Imprimatur

Sign. München in dem Chur-
fürstl. Bücher-Censur-Col-
legio den 7. Julii 1770.

Wilhelm Wodiczka Secr.

ILLVSTRISSIMÆ,

ATQUE

EXCELLENTISSIMÆ

DOMINÆ, DOMINÆ

CAROLINÆ

JULIANÆ,

SACRI ROMANI IMPERII

COMITISSÆ

DE ET A

OETTINGEN - WALLERSTEIN,

RELIQUA RELIQUA

EX

ILLUSTRISSIMA LINEA

OETTINGEN - BALDERN

DOMINÆ, DOMINÆ

LONGE GRATIOSISSIMÆ.

ILLVSTRISSIMAE

ATQUE

EXCELENTISSIMAE

DOMINAE, DOMINAE

CAROLINAE

JULIANAE

SACRI ROMANI IMPERII

COMITISSE

DE ET A

GETTINGEN - WALLERSTEIN

REGIONA RELIGIOSA

EX

ILLVSTRISSIMAE LINEAE

GETTINGEN - WALLERSTEIN

DOMINAE, DOMINAE

ILLVSTRISSIMAE LINEAE

ILLUSTRISSIMA,
 ATQUE
 EXCELLENTISSIMA
 DOMINA
 SAC. ROM. IMP. COMITISSA,
 DOMINA, DOMINA
 LONGE GRATIOSISSIMA!

Dissertationis meæ *de Historia præcipua-
 rum Legum Imperii fundamentalium*
 in Jus Ecclesiasticum non minus,
 ac politico-publicum excurrentis thema, pro-
 pugnaturus confugio ad auspicia ILLUSTRISSIMÆ
 EXCELLENTIÆ TUÆ, cujus & inclyta stirps &
 Persona sacris Ecclesiæ profanisque Reipu-
 blicæ commodis tota deservit, ac gloriosissi-
 mam quidem STIRPEM TUAM OETTINGENSEM inter
 gentes Germaniæ & antiquitate & conjun-
 ctione cum Imperatoribus & Principibus
 celeberrimas præcipuum quemdam locum
 sibi vindicasse, utriusque historiæ scriptori-
 bus utramque facit paginam. *Originem suam*
 referunt OETTINGENSES ad GRAYUM quemdam
 sive GAYUM, qui IMPERATORE OTTONE M
 vixit atque eximiis suis meritis, sibi ita
 conciliavit IMPERATORIS gratiam, ut sibi SORO-
 REM

REM suam HEDWIGEN EBERHARDI, *Comitis ab* EBERSTEIN viduam SACRO CONNUBII FOEDERE JUNGERET; Neque postero tempore defuit vel Cæsarium gratia vel necessitudo; legimus enim LUDOVICUM VIII. Comitem Oettingensem dignum habitum fuisse, qui GUTHAM ALBERTII. IMPERATORIS FILIAM acceperit individuan fortunæ & prosperæ & adversæ sociam, Nec minus fausta, auspicata & honorifica, splendidissimæ huic domui fuerunt cetera, quæ, (ut Comitum & Dynastarum familiis taceam) cum *potentissimis Principalibus gentibus* utpote ANHALTINIS, BADENSIBUS, BRANDENBURGICIS, BRUNSWICENSIBUS, BURGGRAVIIS NORIMBERGENSIBUS, GÖRZIIS, HASSIACAIS, HOHENLOICIS, MUNSTERBERGENSIBUS NASSOVICIS, WURTENBERGENSIBUS & *plurimis aliis iniverunt connubia*; Effecerunt summa & Excellentissima vetustissimæ hujus domus decora, ut æquissimus IMPERATOR LEOPOLDUS ALBERTUM ERNESTUM I una cum posteris principalibus honoribus condecoraret, eum in litteris augustalibus magnifico prorsus

fus ac venerabili titulo: unsern Oheim salutaret, *universamque* ÖTTINGENSEM DOMUM sub selectissimo elogio des Fürstlichen uhralten Geschlechts derer Grafen von Dettingen complecteretur, a quo tempore lætissima incrementa vidit HÆC DOMUS & IN TRIBUS LINEIS OETTINGO-SPIELBERGENSI, WALLERSTEINENSI, ET BALDERANA feliciter & fortunate subsistit, *Bucelin* Germ. Tom. 1. *Imhoff* Notitia S. R. G. I. Procerum Tom. 2. lib. 11. cap. 3. p. 169. edit. Köhleriana. *Lünig* teutsches Reichs = Archiv Part. Spec. 2. cont. 3. Fortsetz. 4. Abtheil. 27. n. 8. p. 645. & seqq. L. B. de Senckenberg select. Jur. & Hist. Tom. 4. pag. 90. *Varrentrapp* des heil. römischen Reichs vollständiges genealogisches und schematisches Staatsbuch sub verb. Dettingen & ad finem mundi usque, si DEUS vota Secundet, est substitura. His suspiriis, Bienali labore collectorum in Universitate Electorali Ingolstadiensi fructuum primitias ILLISTRISSIMÆ EXCELLENTIÆ TUÆ, QUÆ familiæ TANTÆ fulcrum, submississime offerens

rens in spem ingredior firmissimam, fore;
ut ILLUSTRISSIMA EXCELLENTIA TUA non despiciat
opusculum hoc præsens, nec tam temerita-
tis impetu, quam Jure æquitatis accedentem
a se repellat, qui gratiis benignioribus ILLU-
STRISSIMÆ EXCELLENTIÆ TUÆ *irrigatus adolescente*
ætate digniores, veræ devotionis suæ fructus in con-
spectum producere, & totum se TIBI debere ex inti-
mis visceribus anhelat; interea salutem TUAM
& vitam longævam, ILLUSTRISSIMÆ DOMUS in-
columitatem & incrementa precibus meis ac
fidelibus votis DEO T. O. M. commendare
non intermittam

ILLUSTRISSIMÆ
EXCELLENTIÆ TUÆ

Clientum & Subditorum
Infimus

Josephus de Sartori J.C.
Defendens.

DISSERTATIO

JURIS PUBLICI GERMANICI HISTORICA

HISTORIAM LEGUM IMPERII FUNDAMEN-
TALIU PRÆCIPUARUM ORDINE CHRONOLO-
GICO SISTENS.

DISCURSUS PRÆLIMINARIS.

Historiam Imperii tam publicæ, quam feudalis
& Ecclesiasticæ Jurisprudentiæ Germanicæ ani-
mam, lucem, & nunciam veritatis, testem
temporum, scientiarum omnium adjutricem, quinimo
ipsiusmet Reipublicæ gubernandæ magistram esse, ne-
mo, nisi in orbe literario admodum hospes negabit,
A illa

illa enim neglecta vix ulla Juris publici, aut feudalis Imperii Romano-Germanici quæstio pragmatico-systématique deduci, aut rite intelligi poterit. 1) Id quod evidentissime ex triplici, cui subest, consideratione, ac distinctione claret; Historia Imperii enim a) vel *observantiam* complectitur, tradit, probatque, & sic ceu pars Juris constitutiva, seu ut ipsum Jus publicum atque feudale germanicum non scriptum laudatur, vel b) nexum Imperii intrinsecum, atque habitum ejus ad extraneos exponit, ac communicat, & sic ut *scientia* considerari debet, vel tandem c) sistit hanc vel illam Periodum in hoc vel isto Imperii negotio, monstratque occasionem Jurium in Imperio vigentium, sancitorumve, illustrationi tunc inserviens, atque rerum in Imperio gestarum simul scire multum adjuvans *subsidi* nomine venit 2) qua triplici consideratione Imperii Historia huic, quam impræsentiarum discutimus argumentum inservit eo clarius, quo minus intelligi possit legem Imperii *fundamentalem partim non scriptam, seu observantiam Imperii, partim scriptam constituere, quæ posterior vel per modum pacti, vel per modum Legis condita extat, sic per modum pacti sancitæ Leges Imperii fundamentales sunt divisio Verdunensis de Anno 843. Pactum Ottonis I. M. cum Leone VIII. Pontifice de Anno 964. Concordata Nationis Germanicæ calixtino-henericianæ de Anno 1122. Capitulatio Caroli V. Imperatoris de Anno 1519. & subsequentiæ, Pax Westphalica de Anno 1648. ac subsequentiæ aliæ, per modum vero Legis in Comitibus conditæ sunt aurea Bulla, Pax Publica, ordinatio cameralis, constitutio criminalis, Pax religiosa, tandem suo modo*

do *ordinatio Iudicii Imperii aulici*, de his præcipuis itaque nobis impræsentiarum sermo erit, quin tamen nobis persuademus, aut aliis persuadere vellemus, ac si novum aliquod opus communicaretur, cum omnes isthæ Leges Imperii fundamentales earumque ideæ in commentariis occurrant, sed tantum partialiter, atque dispersæ, hic enim de hac scripsit Imperii Lege, alter iterum alteram Legem Imperii fundamentalem figillatim exposuit, pro singulari nos itaque bonarum, & non pro fucatarum artium studio laborem haud respuendum, sed ab aliis optatum suscipimus summam earum qualiumcunque contractam, nec non in certum quemdam ordinem sistematicum chronologice digestam sistentes, qui sequens est.

CAPUT I.

De divisione Verdunensi de Anno 843. & per hanc inchoato Germaniæ Regno.

CAPUT II.

De Pacto Ottonis I. M. cum Leone VIII. Pontifice de anno 964. & per hoc Imperatoria dignitate & Majestate cum Regno Germaniæ perpetuo conjuncta.

CAPUT III.

Concordata Nationis germanicæ a Pontifice Calixto II. & Henrico V. Imperatore Anno 1122. conclusa.

CAPUT IV.

Aurea Bulla a Carolo IV. in Comitibus Norimbergensibus & in curia metensi anno 1356. sancita.

CAPUT V.

Pax publica, seu profana a Maximiliano I. Imperatore Anno 1495. in Comitibus Wormatiensibus publicata.

CAPUT VI.

De Capitulatione Caroli V. Imperatoris Anno 1519. condita.

CAPUT VII.

De Pace Westphalica Anno 1648. confecta.

Atque hoc erit totius discussionis Argumentum, ejusque ordo, ac methodus tractandorum. Sit itaque.

- 1) *Præsidis Vorbereitung = Grundsätze zur Erlernung einer deutschen König = Kaiser = und Reichs = historie S. 1. seq.*
- 2) *Præsidis Principia Juris publici Germanici §. 18.*

CAPUT I.

De Divisione Verdunensi de Anno 843. & per hanc inchoato Germaniæ Regno.

SYNOPSIS.

- §. 1. *Ludovicus Pius Anno 817. primam Regni Franci a Divisionem facit inter Filios.*
- §. 2. *Nova Divisio in Conventu Wormatiensi Anno 829.*
- §. 3. *Tertia Divisio Wormatiæ Anno 837. peracta.*
- §. 4. *Divisio per Pactum Verdunense Regnum Germaniæ ut independens effecit.*

§. I.

LUDOVICUS PIUS CAROLI M. Imperatoris Filius & successor in Regnum Francicum contra prudentiæ regulas admodum peccans anno 817. Filium suum primogenitum Lotharium coronavit, & nominis, atque Imperii sui Socium sibi constituit, 1) suæque Diplomata nomine insimul Lotharii insignivit, 2) cæteros suos Filios, Pipinum scilicet Aquitaniæ, Ludovicum Baviariæ præfecit, illosque Reges appellavit, 3.) ita tamen, ut unum saltem esset Imperium, & Fratres minores, gravi licet harum indignatione a Lothario dependerent, quæ divisio etiam in Conventu noviomagenfi anno 821. juramentis Procerum fuit confirmata. 4)

- 1) Annaes fuldenses, laurishamenses, Bertiniani, Chronicon moissiacense, & hildesheimense ad annum 817.
- 2) Mabillon lib. 5. n. 69. 72. & lib. 6. n. 6. & n. 65. Aventini Annal. Boi. lib. 4. cap. 9. n. 37. ibique Diploma cui titulus est præfixus; licet postea mutata Sententia nomen iterum teste Agobardo scriptore coævo omiserit, qui etiam a Paschali Papa in octavo Paschæ die anno 823. & regni coronam, & Imperatoris & Augusti nomen suscepit, ita se exprimit Analista Saxo ad annum 823. Pascasius Rativertus in vita wallæ lib. 2. cap. 17. pag. 513. Balluzius Tom. 1. §. 375. cap. 1. ibique charta divisionis analista Saxo ad annum 817.
- 3) Annales Laurisheimenses, Fuldenses, Bertiniani, & Sigebertus Gemblacensis ad annum 821.
- 4) Thegan c. 21.

§. 2.

Ludovicus Pius novam in conventu wormatiensi anno 829. divisionem fecit, dum Carolo Filio ex Judith altera sua Coniuge nato terram allemanicam, & Ræthicam una cum parte Burgundiæ coram filiis Lothario & Ludovico traderet 1) inde vero indignati fuere reliqui, contra Imperatorem egerunt, & tandem effecerunt, ut Judith in monasterium detruderetur. 2)

- 1) Theganus §. 35. Nithardus de dissensione filiorum Ludovici Pii pag. 436.

- 2) Theganus §. 36. Nithardus loc. cit. lib. 1. pag. 86. Annales Bertiniani & Fuldenfes ad annum. 830. Annales laurisheimenfes ad an. 829.

§. 3.

Tertiam Imperii divifionem Ludovicus Wormatiæ anno 837. ita fecit, ut Lothario natu majori, dignitatem Imperii una cum Italiæ Regno atque Burgundiæ parte præter partem Franciæ, quam Moſa, & Rhenus inter ſe dividebant, tradiderit: Ludovico Bavariam, Saxoniam, & Regna, quæ Carolus ſubegerat, aſſignavit, Pipino Aquitaniam, Waſconiam & terram ſibi ſubjectam uſque in Hiſpaniam; Carolus natu minimus, cognomine calvus, Franciam, Burgundiam, & Neuftriam fuit adeptus 1) hæc diviſio conſentiente & Lothario & populo fuit facta, indignatus autem Ludovicus, quid Regni trans Rhenum fuiſſet, ſibi ſtatuit vindicare, arma contra Imperatorem movet 2) Lotharius dein omnes terras ad ſe trahere conatur 3) Carolum fratrem ſubigere tentat 4) contra utroſque fratres pergit, ſed prælio ad fontanidicum devincitur 5) novas iterum turbas excitat 6)

- 1) Hugo flaviniacenſis in chronico verdunenſi apud Labbæum Tom. 1. MSctorum pag. 119. & 120. Nithardus loc. cit. lib. 1. pag. 441. & 478. Baluz Capitul. Tom. 1. pag. 686. Otto friſingenſis lib. 5. chron. cap. 35. Annales Brittiniani & Fuldenſ. ad annum 837.

- 2) Nithardus loc. cit. lib. 1. in fin.

- 3) Hincmar. in novi Regis institutione ad Ludovicum Balbum Tom. 2. opp. p. 180. Theganus cap. 21. Annales Fuldenf. ad annum 839.
- 4) Nithardus loc. cit. lib. 2. pag. 448. 449. & 450.
- 5) Annales Fuldenfes ad annum 841. Lambertus Schaffnaburgensis, Annalist. Saxo, aliiue ad hunc annum. Chronicon Limovincense apud Labæum Tom. 1. pag. 333. ad annum 840. Chronicon Mosniac. Sigiberdus gemblabensis, Annales Hildesheimenses ad annum 842. Nithardus loc. cit. lib. 2. pag. 460. Chronicon aquitanicum ad annum h. apud Labæum Tom. 1. pag. 291. Regino ad annum 841. Hugo flaviniacensis, & annales Mettenses ad Ann. 841.
- 6) Nithardus lib. 3. pag. 468. 471. & 479. Annales fuldenfes Berttiniani ad annum 841. & 842. ex hac turbarum serie claret crassum errasse errorem Köhler Deutsche Reichs-Historie pag. 21. dum scribit: die teutsche Reichs-Historie ist eine genaue Erzählung der vielen Veränderungen, welche Deutschland in seinem Haupt, und Gliedern betroffen, seit daß selbe ein besonderer und von dem Fränkischen Reich gänzlich abgesonderter Staat, oder ein independentes Königreich worden, dieses aber geschah anno 837. durch die 3te Reichs Theilung Königs Ludwig des Frommen unter seine Söhne, in welcher Teutschland von Frankreich, und dem Römischen Kayserthum gänzlich abgesondert, und dessen jüngsten Prinzen erster Ehe Ludwigen, der dahero auch den Beynamen Germanicus, oder des Teutschen bekommen, zugeheilet worden ist, quem errorem Köhler loc. cit. pag. 22. & 25. repetiit, eum vero ante annos vindicavit Preses: Erweis, wie das sich die Reichs-Historie anno 843. durch den verdunichsen Vertrag anfangt.

§. 4.

post varia attentata, conventiones, & consilia 1.) eo convenerunt Lotharius, Ludovicus, & Carolus fratres, ut & partibus singulorum 40. primoribus electi in unum convenientes Regnum æqualiter describerent, quo facilius postmodum inter eos pars forte divideretur 2.) descripto regno a primoribus, & in tres partes diviso apud Virodunum Gallia civitatem tres Reges mense Augusto 843. convenientes Regnum inter se dispartiuntur sequentem in modum: Lotharius Ludovici pii jam defuncti filius primogenitus præter imperialem dignitatem utramque Italiam Romanam & Longobardicam, Lotharingiam & Burgundiam fuit adeptus: Carolus Galliam, & Ludovicus Germaniam una cum non nullis Civitatibus adjacentibus infimul Pagis trans Rhenum, tractu scilicet Spirenfi, Wormatiensi, & Moguntino ob vini copiam 3.) in ista divisione hoc potissimum observare licet, quod tres isti Fratres dignitate & potestate facti fuerunt pares, & Germania isto tempore a Regno Francorum separatas acceperit rationes, separatum Jus publicum, cum hucusque a Francorum dependerit Imperio 4.)

1.) Nithardus lib. 3. pag. 471. & lib. 4. in prin. Annales Bertiniani ad annum 842. Hugo Flaviniacensis Chron. Verdun. ad ann. 841.

2.) Annales Fuldenfes, Bertiniani, Mettenses, Regino Sigebertus Gemblacensis Albericus, Hermanus contractus ad ann. 842.

3.) Annales Bertiniani, Mettenses, Fuldenfes ad ann. 842. Nithardus loc. cit. pag. 447. - 487. Schurzfleisch
B Diff.

Diff. de divisione Imperii Carolini, id quod fateri debuit Köbler loc. cit. pag. 27. *ibi*: Nach des Vaters (Ludwig des Frommen) Tod anno 840. als Lotharius das ganze Fränkische Reich unzertheilt wider die väterliche disposition zu behaupten suchte, brachten es die beyde jüngere Brüder Ludovicus Germanicus, und Carl der Kahle mit ihrem zusammengesetzten Kräften durch die blutige Schlacht bey Fontenay in Burgund den 25ten Junij anno 841. dahin, daß anno 843. zu Verdun ein neuer Vertrag zwischen ihnen errichtet war, in welchen es gänzlich bey der väterlichen Abtheilung blieb, und bestätigtet wurde, daß alle 3. ihre zugetheilte Königreiche ohne einige Dependenz, oder Gemeinschaft von- oder miteinander regieren sollten. Ludwig der teutsche bekam auch noch zu seinen Antheil die jenseits des Rhein, gelegene Städte Worms, Spener, Mannz unter dem Schein des Weinwachses zur Barriere nebst dem darzu gehörigen Gauen: Conring de Germanorum Imperio Romano cap. 9. §. 9. & 10. Schurzfleisch Diff. cit. §. 35. quod non minus asserit Köbler loc. cit. pag. 27. *ibi*: solcher gestalten beherrschte Ludwig der Deutsche ganz allein Deutschland.

CAPUT II.

De Pacto Ottonis I. M. cum Leone VIII. Pontifice de anno 964. & per hoc Imperatoria dignitate, & Majestate cum Regno Germaniæ in perpetuum conjuncta.

SYNOPSIS.

§. 5. Otto I. Imperium Romanum cum Imperio germanico perpetuum conjunxit.

§. 6.

§. 6. *Erronee itaque hoc factum Ottoni III. adscribitur.*

§. 5.

Tertia Ottonis M. expeditione Romana 1.) Leo Papa 2.) constituitur, & cum Ottone anno 964. inivit pactum, ut sit Rex & Patritius Romanorum 3.) ex quo pacto Jura Imperii Romani, quod hucusque Franci possederant, ad Germanos delati sunt petenda, dum Romani a Francis pro derelicto habiti Jura Domini Directi unacum Imperio Romano in Ottonem ejusque Successores Reges Germaniæ contulerunt, ita, ut inviolabili nexu pacto in perpetuum valituro Imperium Romanum cum Regno Germanico jungeretur 4. ex quo initia & fundamenta Juris publici Imperii Romani Germanici sunt petenda 5.)

- 1.) *Struv. Corp, Hist. German. Period. 5. Sect. 2. §. 20. - 22. Köbler loc. cit. §, 76. - 78. Reinhard Einleitung zu den allgemeinen Geschichten der teutschen pag. 185.*
- 2.) *Leo VIII. inter Antipapas licet a non nullis collocetur, R. P. Zech Soc. Jes. Præcog. Jur. canon. pag. 161. §. 220. validitati hujus pacti nihil derogat.*
- 3.) *Extat hoc pactum in corpore Juris Canonici Dist. 63. can 23. exhibita quoque est constitutio a Riegger in Corpore Juris publ. & Ecclesiastici Germaniæ academico pag. 2. - 4.*
- 4.) *Ætto Frisingens. lib, 6 cap. 17. & 24. Gottefridus Viterpiensis P. 17. pag 325.*
- 5.) *Præsidis Erweis daß die Kaiser Historie anno 964. mit Pabst Leone dem VIII. und Kaiser Ottone I. anfangt. pag. 18. §. 5. seqq. struv. §. 318. Syntag. Jur. publ. cap. 1. §. 5.*

§. 6.

Sunt non nulli, qui ostendere frustra fudant, quod Otto M. Imperatoriam dignitatem saltem sibi, & suis successoribus non vero germanis vindicaverit, sed Ottonem III. demum eo rem deduxisse, ut electus in Germania Rex posthac in Imperatorem sit assumendus, 1.) sed obstant præter pactum, seu constitutionem (§, præced.) etiam ipsi Coævi, obstat insuper, Regnum Germanicum semper fuisse electitium- 2.) quod sub Ottonibus certo certius non fuit hereditarium. 3.)

- 1.) Sturm Diss. qua Ottonem I. Romanum cum Regno Germanico non conjunxisse demonstratur.
- 2.) *Præsidis Reichsgeschichtmäßige aufgeklärte Staats Ursache, warum unter denen Carolingern das teutsche Reich ein Wahlreich verbleiben müssen, und kein Erbreich werden können.*
- 3.) Joachim Historisch- und Rechtliche Abhandlung von dem teutschen Wahlreich pag. 24. seqq.

CAPUT III.

Concordata Nationis Germanicæ a Pontifice Calixto II. & Henrico V. Imperatore Anno 1122. conclusa.

SYNOPSIS.

§. 7. *Leo VIII. Ottoni I. investituram Episcoporum concessit.*

§. 8. *Origo controversiæ de Investitura Episcoporum Gregorium VII. & inter Henricum IV.*

§. 9.

- §. 9. *Recruduit Paschalem II. inter & Henricum V.*
 §. 10. *Compositio inter legatos Imperatoris & Papæ,*
 §. 11. *Turbæ exinde ortæ privilegium papale effici-*
unt,
 §. 12. *Id, quod in Concilio lateranensi & Viennensi fuit*
revocatum, & Imperator a Paschali II. & Gelasio
II. fuit excommunicatus.
 §. 13. *Calixtus II. Investituras repetiit.*
 §. 14. *Imperator Henricus Calixto II. anno 1122. per*
Concordata cedit Episcoporum Investituras.

§. 7.

(§. 5to.) Demonstravimus, per pactum Leonis VIII. Pontificis, & Ottonis II Imperatoris Imperium Romanum cum Regno Germaniæ in perpetuum fuisse conjunctum: concessit & insuper Pontifex Imperatori, Ejusque Successoribus & Investituram Episcoporum, atque Facultatem ordinandi Pontificem. verba enim sanctionis hujus sunt: *Constituimus, & confirmamus, & corroboramus, & per nostram apostolicam auctoritatem concedimus, atque largimur D. Ottoni I. Regi Teutonicorum, Ejusque Successoribus hujus Regni Italiæ in perpetuum facultatem eligendi successorem, atque summæ sedis Apostolicæ Pontificem ordinandi, & per hoc Archiepiscopos, seu Episcopos, ut ipsi ab eo Investituram accipiant.*

§. 8.

Gregorius VII. Pontifex, postquam Pontificatum fuit adeptus, Simoniacos Episcopos remove-
B 3
lebat

lebat, atque diversis legationibus admonebat, ut ab Episcopatum & Ecclesiarum venditione omnino quiesceret Imperator 1.) habita etiam Romæ anno 1074. Synodo, palam interdicat Imperatori jus deinde habere aliquod in dandis Episcopatibus, omnesque laicos ab Investituris Ecclesiarum submovet personas 2.) sicque prima de Investitura Episcoporum orta fuit controversia per totam Henrici V. vitam quoque continuata. 3.)

- 1.) Centius Camerarius in lib. cens. cap. 1. §. 2. auctor vitæ Anselmi lucens §. 41. Arnulphus Mediolanens. lib. 4. Gest. Mediol., cap. 7. Hugo Flaviniac. P. 2. pag. 208. Annalista Saxo ad annum 1013. Bertholdus Constantiens ad annum 174. Lambertus Schaffnaburgens. ad annum 1076. pag. 2131. Bruno de bello saxonico pag. 121.
- 2*) Bertholdus Constantiensis ad annum 1075. Annalista Saxo ad annum 1075. Arnulphus Mediolan. lib. 3. gest. Mediol. cap. 29. Hugo Flaviniac. chron. Verdun. ad annum 1074.
- 3.) Videantur Scriptores der teutschen Reichshistorie.

§. 9.

Statim cum suscepto ab Henrico V. Regimine controversia de Investitura Episcoporum recrudit, Paschalis II. enim Pontifex anno. 1107. in Concilio Tricensi apud Gallos Laicorum Investituram de Ecclesiasticis dignitatibus prohibuit, & diversos Episcopos a manu laica investitos deposuit 1.) Imperator vero per legatos universam Synodum edocuit facultatem hanc a Pontifice Hadriano Carolo M. Imperatori, & a Leone VIII. Otton

toni I. ejusque fuccefforibus in perpetuum fuiſſe con-
ceſſam 2.) Adelgotum etiam eodem anno de Archie-
piſcopatu Magdeburgenſi inveſtivit. 3.) hæc nil fa-
ciens Papa in Synodo Beneventana anno 1108. de-
cernit, ut quicunque Inveſtituram Eccleſiæ, vel Ec-
cleſiaſticam dignitatem de manu laica acceperit, &
dans, & accipiens communione privetur 4.) nihilomi-
nus Henricus in conventu Francofurtenſi anno 1109.
depoſito Gottefrido Fuldenſium Abbate Wolfhelmum
ejus præfecit ex eadem congregatione 5.)

- 1.) Conradus urſpergenſis de Paſchali II. pag. 266. An-
les Hildesheim. ad annum 1107. Annalyſta ſaxo chro-
con Maleacenſe ad annum 1107.
- 2.) Conradus urſpergenſis ad annum 1107. pag. 193. Su-
gerius in vita Ludovici Groſſi pag. 102. Meibom Diſſ.
de Jure Inveſtituræ Episcopalis Imperatoribus Roma-
nis a Pontificibus per vim ademto.
- 3.) Chronicon Magdeburg. apud Meibom Tom. 2. pag. 323.
- 4.) Petrus Diaconus lib. 4. Chronicon Caſſinat. cap. 33.
- 5.) Conradus urſpergenſis ad annum 1109. pag. 266. Cor-
nelius Breviar. Fuldenſ. n. 22. apud Paulini ſynt. rer.
Germ. pag. 432. Brower Antiquit. Fuld. n. 26. &
27. Annalyſta Saxo ad annum 1109.

§. 10.

Anno 1110. Henricus ad ſtabilienda Imperii Ju-
ra', & ad impetrandam Benedictionem Imperialem 1.)
cum magno exercitu 30. millium Equitum electorum
profectionem romanam ſuſcipit, atque Italiam intrat
2.) Legati Papales cum Imperatoriis ad Sudriam con-
venien-

venientes promptum esse Papam ad consecrationem, omnemque Regis honorem, & voluntatem. Si Imperator in die coronationis suæ refutaret omnem Investituram Ecclesiarum in manum Pontificis, Clerus vero omnibus terris & Regalibus, quæ possideret, Imperatori cederet, Decimis saltem & oblationibus esset contentus. Hæc omnia, postquam a legatis essent deliberata, atque invicem promissa ab ipso Imperatore una cum quibusdam Imperii Principibus, & Pontificis legato fuerunt accepta, confirmataque 3.)

1.) Conradus Urspergens. pag. 227. Annales Hildesheim. ad ann. 1110.

2.) Otto Frisingensis VII. libr. .cap. 14. Chron. Sigebertus Gemblacensis ad ann. 1110. Tom. I. pist. pag. 614. Bodechinus, Albertus Statensis, Conradus Urspergens. Annales Hildesheim. Annalista Saxo ad ann. 1110. Bonnizo in vita Mathildis lib. 2. cap. 18.

3.) Capita conventionis apud Petrum Diaconum lib. 4. cap. 35. pag. 460. & in epistola ipsius Imperat. Henrici apud Bodchinum in Tom. I. pist. pag. 467. Conradus Urspergens. ad annum 1111, pag. 194. Goldast, Tom. I. Constit. Imp. pag. 256.

§. II.

Anno 1111. ad finiendam isthanc de Investitura Episcopali litem Imperator urbem Romam progreditur, atque honorifice suscipitur, reclamantibus vero Germaniæ Episcopis atque Prælati summus Pontifex promissa haud impleret, exortoque tumultu in captivitatem deducitur, sedato dein tumultu, & conventionem facta, & per conditionem concedendæ Investituræ

turæ Episcopalis demisso Pontifice Henericus iterum urbem ingreditur. a Pontifice post Pascha Anno 1111. fuit coronatus, coronato Imperatori post lectum Evangelium tradidit Pontifex Privilegium de Investitura Episcoporum tam per annulum, quam per virgam 1.)

- 1.) Sigebertus Gemblacens. ad annum 1111. Otto Frising. lib. 7. cap. 14. Petrus Diaconus Lib. 4. cap. 40. Privilegium Paschalis Papæ de Investitura Episcoporum & Abbatum apud Albericum ad annum 1111. pag. 217. & Baron. ad An. 1111. §. 25. ista etiam conventio pro more istorum temporum per SS. Eucharistiam firmiter fuit stabilita. Petrus Diaconus Lib. 4. cap. 40. Sigebertus Gemblac. Albericus, annales Hildesheimens. Chronicon Lobicense ad An. 1111.

§. 12.

Henericus V. Imperator vix in Germaniam erat reversus, Pontifex cum insequenti anno 1112. Concilium Lateranense celebravit, in eo dictum Privilegium reprobavit, ipsumque Imperatorem excommunicavit 1.) id quod in Concilio Viennensi ejusdem anni repetitum 2.) & habito anno 1116. Concilio Lateranensi II. fuit confirmatum 3.) mortuo anno 1118. Paschali II. Papa, Romani sub Gelasii II. nomine Pontificem elegerunt. Imperator missis ad eum legatis confirmationem ipsi obtulit, si conventionem cum Paschali II. factam confirmaret, Pontifice vero hoc denegante sub Gregorii VIII. nomine sedi Romanæ imponi fecit 4.) Gelasius Imperatorem excommunicavit 5.) Hic Romanam rediens in die S. Pentecostes ab Antipapa Gregori-

C

gorio VIII. fuit coronatus 6.) Gelafius II. vero in Galliam aufugiens paulo post ibidem die 29. Januarii 1119. fuit designatus 7.) Imperator vero iteratis vicibus excommunicatus. 8.)

- 1) Otto Frisingensis lib. 7. cap. 14. Decretum Concilii Lateranensis apud Baronium Tom. 12. §. 7. pag. 91. Helmoldus lib. 1. cap. 40.
- 2) *Pithæus* in observ. ad Ivonis Epistolas pag. 758. *Baronius* Tom. 12. n. 13.
- 3) *Conradus Ursperg.* & *Annalista Saxo* ad annum 1116.
- 4) *Petrus Diaconus* lib. 4. cap. 64. *Conradus Ursperg.* *Albertus Stadenfis*, *Chron. Lobicense.* *Annales Hildesheimenses* ad annum 1118.
- 5) *Petrus Diaconus* lib. 4. cap. 64. *Conradus Urspergensis* & *Annales Hildesheimenses* ad annum 1118.
- 6) *Petrus Diaconus* lib 4. cap. 64.
- 7) *Petrus Diaconus* lib. 4. cap. 64. *Conradus Urspergensis* pag. 157. *Annalista Saxo* ad annum 1119.
- 8) *Conradus Urspergensis* ad annum 1119.

§. 13.

Mortuo GELASIO II. sub nomine CALIXTI II. novus anno 1119. fuit electus Pontifex, qui convocado statim concilio Rhemenfi Episcopatum, Abbatiarum, & quarumcunque Ecclesiasticarum possessionum Investituram per manum laicam fieri penitus prohibuit, atque Imperatorem excommunicavit 1.) varii quidem conventus Moguntiae anno 1119. Fuldae, & Quedlingburgi anno 1120. fuerunt habiti, ad litem hanc componendam, ast ob dissidia Principum germaniae sine successu 2.) Calixtus interea Antipapam

pam Gregorium Vlll. recepit captivum, tandem 1121. in Monasterio clavenfi includi fecit, in quo & obiit. 3)

- 1) *Petrus Diaconus* lib. 6. cap. 64. *Albericus* ad annum 1117. & 1118. *Annales Hildesheimenses Annalista Saxo* ad An. 1119.
- 2) *Otto Frisingensis* lib. 7. cap. 15. *Albericus* ad An. 1118. & 1120.
- 3) *Otto Frising.* lib. 7. cap. 15. *Petrus Diaconus* lib. 4. cap. 68.

§. 14.

Henericus V. Imperator post multas ad componenda cum Pontifice diffidia habitas deliberationes, atque consultationes frustra institutas 1.) Romano Imperio multis modis in se attrito propter anathema deficere a se regnum videns Patrisque metuens exemplum, congregato juxta Wormatiam maximo Principum conventu Investituram Episcoporum Pontifici dimisit 2.) per concordata Nationis germanicæ, ex quibus jura & obligationes Archi- & Episcoporum ratione feudorum Imperii Ecclesiasticorum ex duplici tunc stabilita ratione erga summum Pontificem & augustissimum Imperatorem determinata tutissime depromimus; verba enim eorum, atque sanctio est: *Ego Henericus Imperator dimitto Catholicæ Ecclesiæ omnem investituram per Annulum & Baculum, & concedo in omnibus Ecclesiis, quæ in Regno vel Imperio meo sunt, fieri Electionem, & liberam consecrationem, Possessiones & Regalia B. Petri, quæ a principio hujus discordiæ usque ad hodiernum diem sive tempore Patris mei, sive etiam meo ablata sunt, vel quæ habeo, eidem sacræ Romanæ Ecclesiæ restituo, quæ autem*

non habeo, ut restituantur, fideliter adjuvabo, possessiones etiam omnium aliarum Ecclesiarum, & Principum & aliorum, tam Clericorum, quam Laicorum consilio Principum & iustitia, quæ habeo, reddam, quæ non habeo, ut reddantur, fideliter adjuvabo: Hoc tamen reservato id, quod vicissim spopondit Pontifex in verbis: Ego Calixtus Henrico Imperatori concedo Electiones Episcoporum, & Abbatum teutonici Regni, quæ ad Regnum pertinent, in præsentia tua fieri absque Simonia, & alia violentia, & si qua inter partes discordia emerferit Metropolitani, & Provincialium consilio vel iudicio saniori parti consensum vel auxilium præbeas, electus autem Regalia per sceptrum 3.) te recipiat exceptis omnibus, quæ ad Romanam Ecclesiam pertinere noscuntur, & quæ ex his jure Tibi debet, faciat. Ex hac definita duplici relatione statuum Imperii Ecclesiasticorum quisque sat clare intelligit, quod confirmationem sequatur investitura Imperialis, quæ ab investitura statuum Imperii secularium Imperiali parum, imo hodie nihil differt, electus enim, aut postulatus Regalia per sceptrum (hodie per gladium) ab Imperatore recipiat, ex quo insimul claret Investituram Imperialem concernere, quæ hodie sequentem in modum impetratur. Archievel Episcopus præter documenta Mortis, resignationis, aut depositionis sui Antecessoris instrumentum quoque Electionis aut postulationis una cum Bulla Pontificia confirmatoria, aut brevi notificatorio Pontificio exhibere habet, & quidem omnia hæc documenta in originali, quæ postea retentis copiis a Registratore legitimatis, excepto Brevis Apostolico restituantur 4.) intelligimus insuper Archievel Episcoporum circa Ecclesiastica Imperii feuda, obligationes,

&

& Jura quoad titulum & modum acquirendi ac continuandi, Investituram, Præscriptionem, Effectus tam ratione Dominii directi, quam Vasalli, onera feudalia, fidelitatis præstationem, servitia, & debita feudalia, fructus, & meliorationes, actiones, atque judicium, ipsumque Processum feudalem, sententiam ac Executionem cum aliis statibus sæcularibus esse communia, singularia e contra & cum relatione ad summum Pontificem eorum Jura, & obligationes versari circa expectativam vel potius coadjutoriam (si in Jure feudali ita loqui fas sit) tutelam feudalem, seu administrationem, feudi mutationem, seu secularisationem, successionem atque modum tollendi feudum, sicque circa Processum banitorium personalem, quæ jurium & obligationum distinctio relativa in concordatis stabilita hodie eo certius viget, quo evidentius Imperator jurato assecuravit, se præcavere velle, ne concordatis quidquam derogetur, gravamina contra ea maturentur, causæ seculares ab Ecclesiasticis recte distinguantur, & quæ ad curiam Romanam, quæve ad Archidicasteria Imperii pertinent, secernantur 5.)

1) *Albericus* ad annum 1121. & 1122. *Annales Hildesheimenses* ad annum 1121. *Conradus Urspergensis* pag. 278. & 280.

2) *Otto Frisingensis* lib. 7. cap. 16. *Albericus* ad annum 1122. *Conradus Urspergensis* pag. 280. *Baronius* *Annalium* Tom. 12. ad annum 1122 *Sigonius* de regno Italiae lib. 10. ad annum 1122. *Annalista Saxo* ad annum 1122.

3) Unde distinctio inter Feuda sceptri & vexilli est orta cum tamen ejusmodi Feuda hodie omnia Throni & gladii sunt. *Præsidis Princip. Jur. Feudal.* §. 197. seqq. *Spec. Sax.* lib. 3. Art. 52. *Spec. Suec.* lib. 1. cap. 32. *Otto Frisingens.* lib. 2. de reb. gest. *Friderici I. Imperatoris*, cap. 6. quo tandem modo gravis isthæc de Ju

Investituræ controversia Pontifices inter & Imperatores per medium seculi vehementer agitata fuit composita, atque finita, in hoc & ulteriora concordata optimi commentarii loco inserviunt. *Plur. Rev. Dom. Barthel Diss. 3. de concordatis Nationis Germanicæ,*

- 4) *Moser Reichs- Hofraths conclusa P. 3. cap. 4. pag. 71. seq. Breviculum Praxis Imperialis Aulicæ Tit. 18. §. 11.*
- 5) *Capitulatio Josephi II. novissima Art. 14. §. 1. — 15. Presid. Princ. Jur. pub, Germ. §. 317. Steinhäuser de Feudis Ecclesiasticis.*

CAPUT IV.

De Aurea Bulla a Carolo IV. in comitiis Norimbergenfibus, & in curia Mettensi anno 1356. sancita.

SYNOPSIS.

- §. 15. *Regnum germaniæ omni ævo erat electivum.*
- §. 16. *Dissidiosa Ludovici Bavari, & Fridericiaustriaci Electio est causa aureæ Bullæ,*
- §. 17. *Ludovico adhærent civitates inferiores Rheni, Friderico superiores.*
- §. 18. *Conspiratio contra Ludovicum.*
- §. 19. *Bella gerunt, & Fridericus capitur.*
- §. 20. *Pro liberando Friderico pax convenit, & Fridericus moritur.*
- §. 21. *Papa Imperatorem avinionem citat, & non comparentem excommunicat.*
- §. 22. *In comitiis Rhensensibus, & Francofurtensibus 1338. Papæ plane renunciat, & electum ab Electoribus Imperatorem verum esse decernit.*

§. 23.

- §. 23. Clemens VI. Imperatorem Avenionem citat,
§. 24. Imperatorem excommuicat, & Carolum Bohemum in Imperatorem facit eligi.
§. 25. Contentio & Bellum Ludovicum inter & Carolum de Imperio.
§. 26. Guntherus Schwarzenburgicus eligitur
§. 27. Carolus & Guntherus Exercitum congregant, & Guntherus moritur.
§. 28. Carolus de sancienda Imperii lege fundamentalis ratione Electionis Imperatoriae serio cogitat,
§. 29. illamque anno 1356. publicat.

§. 15.

Quamvis Caroli M. Posterii Regnum Germaniae per 110. Saxonici Duces 117. Franconici Principes 102. Suevici 110. & Austriaca domus ultra 300. annos exigente status ratione tenuere, attamen semper erat electivum, imo Electiones Regum Germanis sunt coaevae 1.) modi autem eligendi, ipsique eligentes non semper ii iidemque fuere, inde non nunquam turbæ emerfere.

- i) Tacitus de Mor. & Sit. Germ. cap. 7. ibi : Reges ex nobilitate Duces ex virtute sumunt, de Regibus Francicis primæ atque secundæ stirpis Electiones probat. Bünau teutsche Kaiser, und Reichs-Historie zweyter Theil pag. 4. seqq. Præsidis Reichsgeschichtsmäßig = aufgeklärte Staatsursache, warum unter den Carolingen das teutsche Reich ein Wahlreich verbleiben müssen, und kein Erbreich werden können? Pfeffinger erläutertes Vitriar: erster Theil pag. 73. seqq. Struven Nebenstunden P. 4. pag. 115. seqq. De Saxonis, Francis, & suevicis Imperatoribus testimonia afferunt ex coevis scriptoribus Pfeffinger & Strub. loc. cit.

§. 16.

Historia Regiminis Ludovici IV. Imperatoris cognomine Bavari seriem turbarum tradit 1.) quæ ex ipsius Electione veniunt, & ad ejus mortem usque perdurant, ad convocationem enim Electores Francofurti in ipsa urbe comparuere Petrus Moguntinus, Baldvinus Trevirensis, Joannes Bohemus, Waldemar Marchio Brandenburgicus, Joannes Dux Saxonie inferioris, seu Saxo Lauenburgicus die 20. octobr. 1314. Ludovicum Bavarum elegerunt Imperatorem, factamque Electionem Clemente V. defuncto, sedeque Papali vacante futuro Papæ significarunt 2.) Fridericus Austriacus vero die ad Electionem destinata anteriori 3.) in Saxenhausen ad alteram Mæni ripam a Rudolpho Comite Palatino suo, & vi Mandati Henrici colonienfis nomine Rudolpho Saxo - Würtembergico, & Henerico Carynthiæ Duce Regnum Bohemiæ prætendente fuit electus, ab iisdem etiam facta Friderici Electio Papæ fuit insinuata 4.) Fridericus ab Henerico colonienfi Bonnæ die 25.: Ludovicus autem die sequenti 26. Novembris ejusdem anni a Moguntino & Trevirensi Aquisgrani loco solito fuit coronatus 5.)

- 1) *Olenschlager* erläuterte Staats - Geschichte des Römischen Kaiserthums in der ersten Hälfte des 14ten Jahrhunderts, pag. 86 — 380.
- 2) *Anonymus* Leobicensis Chron. lib. 4. pag. 911. *Gerhard d Roo* lib. 2. pag. 77. *Kranz* Saxonia lib. 9. cap. 8. *Olenschlager* loc. cit. pag. 86.
- 3) Et hoc inde venit, quod celebrata die 19. Octobris Electioni destinata sancti Spiritus Missa præfati Electores expectabant Henricum Coloniensem & Rudolphum Palatinum, his vero nec per se, nec per Procuratores com-

comparentibus diem Electionis in proximam prorogant.

- 4) *Fugger Ehrenspiegel des Haus Oesterreich*, lib. 3. cap. 2 pag. 270. n. 15. *Lünig. Reichs Archiv. Part. spec. der I. contin. III. Fortsetz.* pag. 81. *Anonymus Leobienfis Chron.* lib. 5. ineunte. *Sternonis* continuat. ad annum 1313. *Albertus Argent.* pag. 119. *Burgundus Historia Ludovici Bavari* pag. 10. = 12.
- 5) *Albertus Argent.* pag. 119. *Gesta Balduin*, lib. 3. cap. 1. *Fugger* loc. cit. pag. 278. & *Lünig* loc. cit. pag. 83. *Olenschlager* loc. cit. pag. 86. seqq.

§. 17.

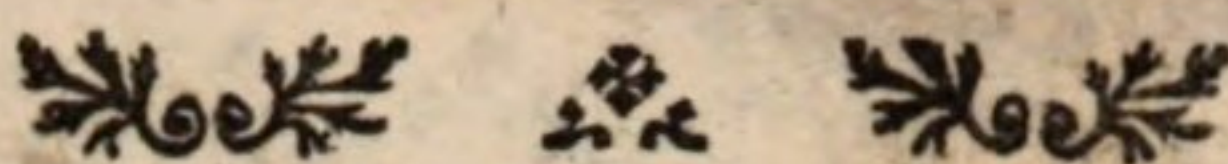
Ludovico Bavaro licet a Majorum Electorum parte electo inter diffidia tamen hoc factum, legis de Imperatoris Electione nondum statuta præter dictos Electores Episcopi & Comites Westphaliæ una cum inferioris Rheni civitatibus adhærebant 1. Friderico vero superiores Rheni civitates 2.)

- 1.) *Schatenius Annal. Baderborn.* ad ann. 1314.
- 2.) *Albertus argent.* pag. 119. *Burgund.* loc. cit. pag. 18.

§. 18.

Ludovicus contra Fratrem suum Rudolphum, eoquod non solum Fridericum ipsi prætulerit, sed etiam confcius esse dicebat conspirationis contra ipsum Ludovicum tentatæ in angliam fugavit, & fratris terras, urbes & Castella occupavit. 1)

- 1) *Rebdorf* ad an. 1314. *Anonymus Leobienfis Chron.* Lib. 5. pag. 915. *Aventin* lib. 7. cap. 15. n. 11. *Adelsreithe.* P. 2, lib. 1. n. 15. & 20. *Burgund.* loc. cit. lib. 1. pag. 217

§. 19.

Anno 1315. Leopoldus Dux Austriæ frater Friderici cum exercitu spiram contra Ludovicum progreditur, villas spirensium & aliorum comburit, & transit dein juxta Augustam, & in superiori Bavaria multa devastavit oppida, inde Solothurnum obsedit, & bellum cum Helvetis, sed successu parum felici continuavit 1) Fridericus interim Esslingam Ludovico faventem iterata vice oppugnavit, eam eo adegit, ut Ludovicus ad ejus implorationem auxiliaris adventaret, quo invicem bellarent 2.) Fridericus anno 1321. de Austria in Bavariam, ad quam Leopoldus frater cum militibus galeatis de Suevia properavit, sicque Fridericus & Leopoldus convenientes Bavariam superiorem ignis incendio vastaverunt 3) Ludovicus ad arma se magis præparabat, hoc facto mense Septembri Fridericus in Bavariam veniebat, ænum transiens ad Mildorffum castra locabat, Leopoldum fratrem expectans, sed non expectato ejusdem Adventu die 28. Septembris 1322. grave prælium oritur, in quo Austriaci cæsi, fugatique fuerunt, & Fridericus captus Ludovico traditur 4.)

- 1) *Albertus Argent* pag. 119. *Burgund* loc. cit. pag. 20. *Ursistius* Basler Chronic. lib. 3. cap. 6. fin. *Guillimannus* rer. helvet. lib. 2. cap. 16. n. 24. *Wencker* Collect Archiv. pag. 364. & 365. *Rebdorf* ad annum 1315. & 1316. *Albertus Argent*. pag. 120. *Burgund* loc. cit. lib. 1. pag. 32. *Anonymus Leobienfis Chron.* lib. 5. pag. 51.
- 2) *Albertus Argent*. pag. 120. *Fugger* loc. cit. lib. 3. cap. 3. n. 8.
- 3) *Albertus Argent*. pag. 121. *Fugger* loc. cit. lib. 3. cap. 3. n. 10.

- 4) *Albert. Argent.* pag. 121. & 122. *Burgund.* lib. 1. pag. 46. *Fugger* loc. cit. lib. 3. cap. 3. n. 17. *Aventin.* lib. 7. cap. 15. n. 33. *Adelzreitter* P. 2. lib. 1. n. 38. *Anonymus Leobienfis Chron.* lib. 5. pag. 921. *Olenfchager* loc. cit. pag. 121.

§. 20.

Leopoldus Friderici frater omnia attentabat, quibus fratrem e captivitate liberaret 1) tandem conventu Ulmæ indicto Ludovicus cum Friderico tranfegit eundemque Octobri menſe anno 1325. variis conditionibus dimittit 2) poſthæc moriebatur Fridericus anno 1330. quem quadriennio antecellerat Leopoldus 3.)

- 1) *Gerhard a Roo* lib. 3. *Albertus Argent.* pag. 123. & 124. *Anonymus Leobienfis Chron.* ad annum 1324. *Rebdorf* ad annum 1322.
2) *Rebdorf.* ad annum 1322 *Albertus Argent.* pag. 1326. *Burgund* lib. 2. pag. 91. *Auſtriaci ſcriptores* alias conditiones enumerant *Cuſpianus Auſtria.* pag. 46. ſed hanc controverſiam huc non facientem remittimus.
3) *Stero* ad annum. 1330.

§. 21.

Interea temporis, & quidem anno 1323. cœperunt negotia cum ſummo Pontifice Joanne XXII. qui aſſeruit, vacante ſede Imperiali Jurisdictionem ad Papam devolvi, ſub pœna excommunicationis prohibens, ne quis nomen Vicarii Imperialis vel alterius officii gerat 1) Pontifex enim, dum Ludovici potentia magis, magisque increſceret, edito 8. idus Octobris 1323. ſcripto, Ludovicum ſub pœna excommunicationis monet, ut dum in diſcordia electus, nec a Papa fuerit appro-

approbatus, intra trium mensium spatium & Regis titulo, & Imperii administratione cedat, usque dum a Papa fuerit approbatus 2.) Elapsis dein induciis Papa secundum & tertium promulgat edictum, demum kalendas Octobris pronunciat Imperatorem esse excommunicatum 3.)

1) *Cap. un. extravag. Jann. XXII. ne sede vacante aliquid innovetur.*

2) *Burgund. loc. cit. pag. 73. Aventin. lib. 7. cap. 16.*

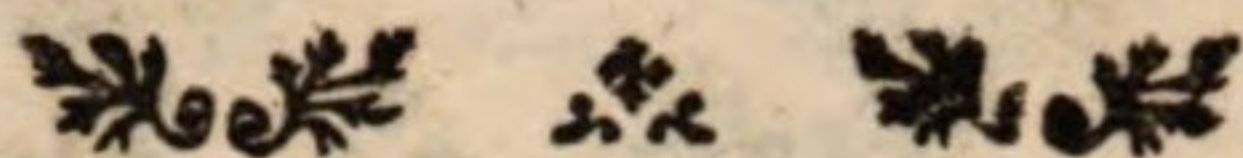
3) *Burgund. lib. 2. pag. 82. Quidam vita Joannis XXII. pag. 141. Olenchlager loc. cit. pag. 124. 125. & 133.*

§. 22.

Ludovicus a Romanis invitatus Romæ die 17. Januarii 1328. Præfecto urbis, & Cancellario coronatur 1) & ordinato dein Statu Reipublicæ convocato synodo in gesta Joannis XXII. cœpit inquirere, atque IV. Kalendas Maij sub Nicolai V. nomine Antipapam constituit, Joannes XXII. vero instituto contra Imperatorem processu gravissima excommunicationis sententia eum condemnat 2) Imperator legatos iteratim ad Joannem XXII. pacem offerentes misit, sed frustranee 3.) motus inde, insignia Imperii deponere constituit 4.) Mortuo interim anno 1334. Joanne XXII. Benedictus XII. electus, a quo autem adhibitis omnibus mediis Banni absolutio, atque reconciliatio impetrari haud potuit 5.) Ludovicus Bavarus tandem necessitaretur, his, quæ contra Germaniæ Jura moliebatur curia Papalis, pro suo, quo erga Imperium ferebatur studio obviare, Electores Imperii non minus hic rem suam agi intelligebant, in sede Regali qui Rhen-

Rhenfee est, mense Julio A338. conveniebant Henricus Archiepiscopus Moguntinus, Walmarus Coloniensis, balduinus Trevirensis, Rudolphus Rupertus fratres Stephanus Rupertus junior Comites Palatini Rheni, & Duces Bavariae, Rudolphus Dux Saxoniae, & Ludovicus Marchio Brandenburgicus 6.) confiderantes, quod S. R. I. in suis honoribus & bonis, atque etiam ipsi in suis honoribus, Juribus, consuetudinibus & privilegiis, quae a praedicto Imperio habent, vehementer his temporibus, atque etiam ante hac impediti, infirmati & gravati propter communem & manifestam utilitatem totius Christianitatis, atque ad praedicti Imperii, suumque honorem Jura, Privilegia, & consuetudines tutandas, defendendas, & manutenendas unanimiter conveniunt, & se confaederant, quod praedictum Imperium, & suum Principalem honorem, quem ab eo obtinent, videlicet in Electione Imperatoris in illius, ac sui Juribus, Privilegiis, & consuetudinibus fuit ab antiquo ad se, & ad Imperii Electores pervenerunt, & devoluta sunt, manutenere, tueri, ac defendere vellent pro omnibus viribus ac opibus sine fraude contra
QUOSCUNQUE NEMINE EXCEPTO &c. ut autem unioni huic actis Joannis XXII. prius annullatis contra Benedicti XII. attentata, quam pro se, & suis successoribus iniverunt, nullis unquam temporibus per absolutiones, vel declarationes Pontificias fraudi fieri posset, non tantum corporali Juramento eandem firmanant, sed & ulterius addunt, non debemus, nec volumus quoque, nec possumus nos, ne quisque alius, qui nobiscum in hanc considerationem veniet, qui jurare quoque hoc ipsum debet, & vovere sicut in praemissis

missis & sequentibus scriptum est: si itaque depravaremur (quod Deus avertat) ut contra faceremus, aut facere vellemus, non debemus inquam, nec volumus, nec possumus contra juvari ulla dispensatione, absolutione, relaxatione, abolitione, in integrum restitutione, neque ullo beneficio, quocunque nomine illud appellaretur, undecunque, aut quomodocunque fieret, sive per nostras, aut aliorum hominum preces, sive, quod latine dicitur, ex officio, neque ulla potestate ejus, qui hæc curare vellet, apud Deum & hominem futuri ac dicendi infames, infideles, & perjuri, ubicunque, vel quocunque, modo contra faceremus, aut veniremus. Idem postea Mense Augusto anno 1338. in Comitibus Francofurtensibus communi consensu fuit approbatum, atque decretum, eum, qui Imperatorem execratum dicat aut sentiat, Bullas hujusmodi Pontificias absque consilii Decreto recipiat, contra Rempublicam fecisse videri. Insuper ex consilio Guilielmi Ocam Franciscani die 6. Augusti 1338. Acta Joannis XXII Imperiali Decreto denuo rescinduntur, huic singulare addidit Decretum Imperator Ludovicus die 8. Augusti de jure, & Excellentia Imperii & potestate electi Romanorum Regis, id, quod una cum unione in notitiam Pontificis ipsi adducebant Electores per Epistolam instantes, ut sententiæ, quas Joannes XXII. de facto contra Deum, & justitiam, & Juris ordinem fulminavit, contra Dominum Ludovicum Imperatorem, & fautores, & adherentes sibi tanquam in præjudicium Imperii & Jurium ipsius prolatas casset, & annullaret 7.) Collegium Electorale dein anno 1339. primam in Comitibus Francofurtensibus ab Imperatore Ludovico obtinuit

tinuit confirmationem *scilicet ut Electores Imperii, & nullus alius Regem Romanorum eligant* 8.)

- 1) *Albertus Argent.* pag. 124 *Trithemius Chron.* Hirschau; ad annum 1328.
- 2) *Albertinus Mussatus* pag. 3. *Harduin Consil.* Tom. 7. pag. 1416,
- 3) *Rebdorf* ad annum 1332. *Burgund.* loc. cit. lib. 4. pag. 140.
- 4) *Rebdorf.* ad annum 1333. *Burgund.* lib. 3. pag. 141.
- 5) *Albert.* *Argent.* pag. 126. & 127. *Rebdorf* ad An, 1336. & 1337. *Burgund.* pag. 144. = 148.
- 6) Solus Joannes Rex Bohemiæ erat, qui à Pontifice inductus in unionem Electoralem non consenserat, unde etiam ab eo solo poterat expectari, fore, ut omnia prætenſæ auctoritati papali inimica caſſarentur.
- 7) *Gewold Defenſ. Lud.* pag. 146. *Olenſchlager Urfunden Buch zur Geſchichte des XIV. Jahrhundert* pag. 188. *Riegger corp. Jur. publ. Eccleſiaſtici Germanici Academicum* pag. 386 & 864. *Wildvogel; Gundling, Herzberg, Dahm* de unione Electorali.
- 8) *Goldaſt. Conſt. Imp.* pag. 411. *Cuſpin in vita Lud.* pag. 476.

§. 23.

Curia Romana a Pontifice ad Pontificem pertinacius ſuis inſiſtebat principiis; mortuo enim. 1342. Benedicto XII. Clemens VI. ipſi ſurrogatus Joannis XXII. Execrationis ſententias ſtatim confirmat, & litteras Oſtii templi Avinionis contra Imperatorem affigi curat, ipſumque Imperatorem citat, ut ab occupatione Jurium Imperii deſiſteret 1.) Imperator ſolicitus de componendo cum Papa negotio Legatos ad Papam iterato miſit, ſed nil profecerunt 2.)

1) *Albertus Argent.* pag. 133.

2) *Albertus Argent.* pag. 133. & 134. *Burgund.* pag. 168. & 170. *Aventin.* lib. 7. cap. 19. §. 10. *Adelsreither P.* 2. l. 4. n. 13.

§. 24.

Inde anno 1346. festo Cœnæ Dominicæ Pontifex Clemens VI. contra Ludovicum durissime procedebat, eum excommunicando, omnesque maledictiones antiquas inferendo, & monuit *Principes Electores*, ut Regem eligerent idoneum in Imperatorem promovendum intra certum tempus expressum, ne Ecclesia diu Advocato careat, alioquin circa hoc sedes papalis cogitaret 1) ficque variis præfati Pontificis moliminibus ac tricus 2.) Joannis Bohemiæ Regius filius Carolus IV. Marchio Moraviæ Rheniæ die 10. Julii 1346. eligebatur. 3.) qui promiserat Pontifici omnia proinde independentia Imperii constituta intra octiduum Electionis suæ cassare 4) uti etiam cum nimia conscientiæ anxietate 3. post octiduum fecit 6.)

1) Verba sunt *Alberti Argent.* pag. 134. & 135. *Burgund.* pag. 173. *Hermart* ad annum 1346. *Baluz* Notæ ad vitas *Paparam Avign.* pag. 862.

2) *Rebdorf* ad annum 1344. vita *Caroli* §. 107. *Albert. Argent.* pag. 135.

3) *Albert. Argent.* pag. 135. *Reynald* ad annum 1341. n. 42. *Rerum Moguntiicarum* Tom. 1. pag. 464. *Burgund* pag. 173. *L. B. de Senckenberg* Tom. 2. select. Jur. & Hist. pag. 168. ibi: Diploma *Caroli IV.* ad civitatem *Moguntinam* de anno 1349.

- 4) Reynald ad annum 1346. n. 19. 20. *ibi* Diploma.
- 5) Ludwig reliq. MST. pag. 14. *ibi* Diploma de anno 1347.
- 6) Reynald ad annum 1346. n. 32.

§, 25.

Ludovicus Tyrolensem comitatum occupat, Bohemus eum repetit, sed veniente Ludovico cum magno exercitu Tridentum est reversus, ineunte mense Julio anno 1347. Carolus Bavariam inferiorem ingrediens plurimum devastavit, in mense Septembri vero Stephanus Ludovici filius Caroli fautores in Suevia persequabatur 1.)

1.) Albertus argent. pag. 138. — 141.

§. 26.

His turbis agitatus Ludovicus, quamvis eodem anno 1347. 5to idus octobris obiit, attamen uti vivo ita & mortuo Ludovico Bavaro Carolus IV. & Ei assistens Pontifex efficere haud potuere, quin omnes Electores, & omnes Imperii status ipsum agnoverint, imo die 30. Januarii. 1349. Guntherus comes de Schwarzenburg ab Electoribus Moguntino, Palatino, Saxone, & Brandenburgico per Majora Electoralis Collegii suffragia, ficque legaliter eligebatur 1.)

- 1) Albertus Argent. ad annum 1348. pag. 144. 145. & An. 1349. pag. 140. Trithemius ad annum 1347. & 1349. Mutius lib. 25. Chron. ad annum 1348. pag. 246. & ad annum 1349. pag. 247. *Königshofen*. Chron Alsat. cap. 2. pag. 133. *Gesta Balduini* lib. 3. cap. 9. Epistola Electoris Moguntini de hac Electione in *Wenckeri* Appar. Archiv.

chiv. pag. 404, *Rebdorf.* ad annum 1349. pag. 455.
Fritsch & v. Eyben de Gunthero Schwarzenburgico Im-
 peratore.

§. 27.

Carolo IV. cum variis Imperii statibus foedus
 contra Guntherum pangente, Guntherus interea Fran-
 cofurtum obsidebat 1.) Carolus vero ad Rhenum se
 transferens ex opposito Moguntiae castra metari vel-
 let, Guntherus autem eo loco & tempore ludos in-
 dixit Equestres, hinc Carolus animadvertit, se aper-
 to Marte contra GUNTHERUM nil effecturum: Gun-
 therus enim interea Fribergum castrum, eo quod ca-
 strenses contra ipsum rebellaverant, obsedit, & tan-
 dem vicit 2) qui paulo post die 19. Junii 1349. Fran-
 cofurti obiit 3.)

1) *Albertus Argent.* pag. 157. *Trithemius Chron.* Hirschau
 ad annum 1349. *Goldast Const. Imp.* Tom. 3. pag. 414.
Fritsch. Diss. pag. 19.

2) *Albertus Argent.* pag. 151. *Goldast.* Beylagen zu bey-
 den rechtlichen Bedenken von der Succession in Böh-
 men pag. 169. datirt Bacherach nach Christi Geburt
 1349. Jahr am nächsten Mittwoch nach Sonntag in-
 vocat.

3) *Fritsch. & v. Eyben* de Gunthero Schwarzenburgico
 Imperatore.

§. 28.

Sicque praeludentibus, atque variantibus turbatio-
 num scenis Carolus IV. quietam Regiminis sui possessio-
 nem .1) infimul & turbas has ex Electionibus dissidiosis
 ortas considerandi tempus obtinuit, atque secum serio
 concludit, negotium Electionis Imperatoriae in perpetuum
 lege

lege Imperii fundamentali, ac universalis esse ordinaturum, priusquam vero de ordinatione, atque determinatione isthac loquimur, præmitti, ac respici debet indoles, ac status negotii Electionis eorum temporum, qui in hac propositione consistebat, *Electores soli eligebant, & nemo in- & extra Germaniam cogitabat, hoc Jus circa ullam quæstionem in dubium vocare, sola curia Romana prætendebat jus Electum examinandi, probandi, & rejiciendi 2.)* econtra inter ipsosmet *Electores determinatum haud fuit, cui nam lineæ, & utrum primogenito vel seniori domus Electionis Jus competat, id, quod unice erat determinandum 3.)*

- 1) Mortuo Gunthero transit Aquisgranum, & per Archiepiscopum iterum fuit coronatus, *Rebderf* ad An. 1349. pag. 445. *Lewoldus* à Northof Chron. Margan apud *Meibom* Tom. 1. Rer. German. pag. 405.
- 2) Cortrejus Interpretatio Historico-Politica Legalis cap. venerabil. 34 X. de Electione, & Electi potestate.
- 3) *Præfidis* Diss. de Jure eligendi Regem Romanorum Electoribus circa quæstiones An, quando, & quis? cum exclusione cæterorum Imperii Statuum privative antiquitus competente; Von den Churfürstl. ohnbeschränkten Vorrecht einem römischen König mit Ausschließung aller übrigen Reichsständen zu wählen. S. 19.

§. 29.

Iplus Imperator Carolus IV. præprimis propter Electionem Imperatoriam in comitiis Norimbergen-sibus & curia Metensi legem Imperii universalem, atque fundamentalem de Electione Imperatoria sub nomine *Aurea Bulla* sancivit, & anno 1356. publi-

cavit, ¹cujus indoles ex ejus descriptione intelligitur, quod sint constitutiones Caroli IV. Imperatoris ²præprimis propter Electionem Regis Romanorum in comitiis Norimbergensibus & in curia Metensi anno 1356. in lingua latina conceptæ, atque sancitæ, ab adpenso sigillo aureo Imperiali, aurea Bulla vocatæ, continentes Jura tam Imperatoris, & Electorum partim singularia, partim communicata, quam Jura & obligationes Imperii germanici universales 1.) Ad hunc finem obtinendum, & perpetuo stabiliendum in domibus Electorum a) Primogenituram, sancitisque b) Electoratibus individuïs c) pluralitatem votorum stabilivit per sæpe dictam Auream Bullam 2.) plerumque juxta regulas juris Canonici compositam 3.)

1) *Præsidis Principia Juris publici Germanici* §. 26.

2) *Tit. 2. §. 6. ibi*: postquam autem in eodem loco ipsi vel pars eorum majori numero elegerit, talis Electio perinde haberi, & reputari debebit, ac si foret ab ipsis omnibus nemine discrepante concorditer celebrata *Tit. 7. §. 2. ibi*: sane generaliter longe, lateque est publicum, & quasi per totum orbem notorie manifestum, Illustres Regem Bohemiæ, nec non comitem Palatinum Rheni, Ducem Saxonie, & Marchionem Brandenburgensem virtute Regni, & Principatuum suorum in Electione Regis Romanorum in Cæsarem promovendum cum cæteris Principibus Ecclesiasticis, seu Coelectoribus Jus, vocem, & locum habere, & una cum ipsis censerî, & esse veros & legitimos sac. Imp. Principes Electores. Ne inter eorum Principum secularium Electorum filios super Jure, voce, & Potestate præfata futuris temporibus scandalorum & dissensionum possit materia suscitari, & sic bonum commune periculis, dilationibus impediri, futuris autoritate cupientes periculis salubriter obviare statuimus, & Imperiali auctori-

storiæ præsentis lege perpetuis temporibus valitura
 decernimus, ut postquam iidem Principes Electores,
 & eorum quilibet esse desierit, Jus, vox, & potestas
 Electionis hujusmodi ad filium suum primogenitum le-
 gitimum Laicum, illo autem non extante ad ejusdem
 primogeniti filium similiter Laicum, similiter & sine
 contradictione cujuscumque devolvatur §. 3. *ibi*: Si vero
 primogenitus hujusmodi absque hæredibus masculis le-
 gitimis Laicis ab hac luce migraret, virtute præsentis
 Imperialis Edicti Jus, vox, & Potestas Electionis præ-
 dictæ ad seniore fratre Laicum per veram paterna-
 lem lineam descendente, & deinceps ad illius primoge-
 nitum Laicum devolvatur. §. 4. *ibi*: Et talis successio
 in primogenitis, & hæredibus Principum eorundem in
 Jure, voce & potestate præmissis perpetuis tempori-
 bus observetur. *Tit. 25. §. 2. ibi*: Decernimus igitur,
 & hoc perpetuis temporibus valituro sancimus Edicto,
 quod ex nunc in antea perpetuis futuris temporibus
 insignes & magnifici Principatus, videlicet regnum Bo-
 hemiæ, Comitatus Palatinus Rheni, Ducatus Saxonæ;
 & Marchionatus Brandenburgensis, terræ Districtus Ho-
 magia; Vasalagia, & alia quævis ad ipsa spectantia
 scindi, dividi, seu quavis conditione dismembrari non
 debeant, sed ut potius in sua perfecta integritate per-
 petuo maneant §. 3. ultra sancitum legitur, ut succe-
 dat in Electoralibus primogenitus: si hic sit inhabilis
 §. 4. succedat tum proximus in Linea, & §. 5, ultra
 geniti apanagia accipiant, paragia, divisione tamen,
 scissione, atque dismembratione Principatus, & per-
 tinentiarum ejus sibi modis omnibus interdicta.

- 3) Quinam Aureæ Bullæ scriptor fuerit, non constat, à non
 nullis Jurisconsultus Italus *Bartolus* adstruitur. Cum
 autem isthic jam anno 1355. obiit, hinc probabilius vel
 ipsemet Legislator Carolus IV. vel ejus quisquam, &
 fortassis status Ecclesiastici consiliarius composuit, *Ba-
 gendram* Diss. de Carolo IV. Romanorum Imperatore inter
 Aureæ Bullæ ejusdem latinæ scriptores potissimum refe-

Pfeffinger Erster Theil pag. 228. Moser Staats-Recht P. 1. pag. 83. multi enim passus ex Jure Canonico, præprimis ex cap. 26. & 36. de Electione & Electi potestate sunt desumpti, & in hanc Legem Imperii fundamentalem translati; cæteris quæstionibus, iisque plurimis eo minus impræsentiarum inhæremus, atque supersedemus, cum nec nostri instituti sit, & insuper vix unica extet, in quam commentarii non existant.

CAPUT V.

De Pace publica, seu profana a Maximiliano I. Imperatore anno 1495. in comitiis Wormatiensibus publicata.

SYNOPSIS.

- §. 30. *Germania prima indeque bellicosa.*
- §. 31. *Fus manuarium obtinuit;*
- §. 32. *Diffidationes impune grassabantur.*
- §. 33. *Mediæ ad tollendam hanc rabiem sunt ipsa Historia pacis publicæ, seu profanæ.*
- §. 34. *Series Constitutionum Imperatoriarum ad hanc rabiem tollendam haud sufficientium.*
- §. 35. *Maximilianus I. Imperator anno 1495. Pace publica, ordinataque camera Imperiali, & distributione Imperii in circulos, constituto insimul Imperii Regimento his Turbis finem fecit.*

§. 30.

Summa atque prima primorum germanorum proclivitas affectus bellandi, debellandique erat i.) rei
enim

enim eorum caput in bello consistebat, animi magnitudo prima virilium virtutum laudabatur, habuerunt quidem judicia, quibus autem raro admodum utebantur, frequenter enim jus suum, quod habere putarent, armis persequiebantur 2.)

- 1) Herman Schreiben von dem teutschen Justiz-Weesen, und dem Character der Teutschen.
- 2) Pomponius Mella de situ orbis Lib. 3. cap. 3. *Jus in viribus habebant, ut ne latrocinii quidem eos pueret, Vellejus Paterculus Histor. Rom. Lib. 2. cap. 118. at illi (Germani) quod nisi expertus vix credebat, in summa feritate verutissimi, natumque mendaci genus simulantes, fictas litium series, & nunc provocantes alter alterum injuria, nunc agentes gratias, quod eas Romana justitia finiret, feritasque sua novitate incognitæ disciplinæ, mitesceret, & solita armis discerni Jura terminarentur.*

§. 31.

Introducta Christiana Religione germanorum feritas quidem mitigabatur, in totum autem tolli haud potuit, in leges Germanorum adeo variæ Christianismo haud consentaneæ in moribus eorum temporum radicatæ multum superstitiosæ irreperunt, ad vitanda enim perjuria permittebantur Duella 1.) aliaque judicia Dei quæ antiquitas Ordaliæ, vel Ordalam Urtheil Gottes nuncupabat 2.) per quod ceu per prodigium aliquod veritatem erui credebatur, ideo victor pro innocenti, victus econtra pro nocenti habebatur, hic mos usque ad finem mediæ ævi perdurabat, sicque merito tanquam causa *Juris manuarii* considerari debet 3.)

1) Lex Burgundiorum tit. 45. in *Georgisch Corp. Jur. German.* pag. 368. & 369. multis in populo nostro & pervicatione causantium, & cupiditatis instinctu ita cognoscimus depravari, ut de rebus incertis Sacramenta plerumque offerre non dubitent, & de cognitis jugiter perjurare, cujus sceleris consuetudinem submoventes præfenti lege decernimus, ut quoties inter homines nostros causa surrexerit, & is, qui pulsatus fuerit, non deberi à se, quid requiritur, aut non factum, quod objicitur, Sacramentorum obligatione negaverit, hac ratione Litigio eorum finem oportebit imponi: *ut, si pars ejus, cui oblatum fuerit iusjurandum, noluerit Sacramenta suscipere, sed adversarium suum veritatis fiducia armis dixerit, nosse convinci, & pars adversa non cesserit, pugnandi licentia non negetur.* *Præsidis Principia Jur. Germ. antiquiss. antiqui, medii pariter, atque hodierni lib. 3. Tit. 14. §. 5. pag. 819. seq.*

2) *Taciti* enim jam tempore modus veritatem per prodigium aliquod eruendi (uti credebatur) notus erat, primi Germani fortium erant studiosissimi teste *Tacito* de moribus Germanorum cap. 10. insequentis ætate varia genera probationis vulgaris ad explorandam veritatem per prodigia invaluerunt. & non tantum in causis criminalibus, sed & in civilibus licet levissimi momenti, imo eo tempore hi modi eruendi veritatem ad Judicia prolati sunt, inter quos notissimi erant, *Judicium aquæ frigide* in eo consistens, quod homo in aquam frigidam projectus, si mergeretur innocens, si supernataret, nocens judicaretur. *Ebelin* de provocatione ad Judicium Dei cap. 6. item *Judicium aquæ ferventis*, cujus indoles erat, quod, qui subibant, brachium nudum in aquam ferventem submittere cogeatur, innocentesque habebantur, si illud integrum, atque illæsum extraherent. *Ebelin* loc. cit. cap. 5. porro examen *per ferrum candens* in eo consistebat, quod quis per novem pedes ferrum candens manibus nudis portare, vel per
ali-

aliquos ignitos vomores nudis pedibus transire deberet, *Ebelin* loc. cit. cap. 4 ita non minus *purgationes vulgares* vigeant, uti per *corsned*, per *sortem* per *SS. Eucharistiam*, per *tañtum cadaveris occisi*. *Præsidis Principia* cit. pag. 818. & 819. *Prunquell* Historia Juris P. 4. cap. 5. *Faust* de jure manuario. *Selchov* de reliquiis Juris manuarii in Jure publico, & privato Germanico, de *Sto-chausen* Anmerkung über Selchovs Dissertation.

§. 32.

Hac enim pugnandi licentia a iudicibus adeo concessa germanorum proclivitas ad jus sibi armis dicendi magis magisque excrescebat, & cum judicia Germanorum vix non collabantur, barbaries isthæc causas controversas Duello decidendi, ut malum necessarium erat omnibus Germaniæ populis communis, & usitatissima, Nobilitas vero germanica hac licentia, jus scilicet sibi armis dicendi nondum erat contenta, sed rapacitas effecit, ut honor & quies Imperii germanici exulare debuerit 1.) ex qua rapacitate diffidationes ortæ undique impune grassabantur 2.) quæ incirca a turbido Henrici IV. Imperatoris ævo usque ad finem XV. imo ad initium XVI. seculi summa vehementia, ac extrema violentia perduravit 3.)

- 1) Jam tempore Henrici I. Regis Germaniæ, cognomine aucupis, de nobilitate Germanica *continuator Reginonis* scribit: multi enim illis temporibus, etiam *Nobiles Latrocinii* insudabant, & hac ex causa hic Imperator necessitabatur ad augendum suum Exercitum, atque in bonum suorum civium, ac subditorum Fures, Latrones, & ficarios aggratiandi, uti testatur *Sigebertus Gemblacensis* ad annum 922. ibi Rex Henricus quoscunque fu-

res aut latrones, aut Sicarios manu fortes & bellis aptos esse videbat, indulta eis venia, agros, & arma dabat, & legionem ex eis faciens ad debellandos Barbaros exponebat, edicens omnino, ut civibus parcerent tantummodo.

- 2) *Bocer* Tract. duo de diffidationibus & crimine prædationis atque latrocinii. *Nicolas* Diff. de Diffidation. ex aurea Bulla Caroli IV. delibata. *Beller*, *Schwendendorfer*, *Leyser* de diffidationibus. *Pistorius* Historische Nachrichten von Fehden und Befehlungen bey der Lebensbeschreibung Götzens von Berlichingen *Büneman* de Diffidationibus & latrociniiis Germaniæ Nobilium.
- 3) *Datt.* de Pace publica Lib. 1. cap. 3. §. 24. — 26. *Mutius* Rer Germ. Lib. 24. qui statum seculi XIV. his verbis depingit, scribens: His temporibus multæ calamitates opprefferunt Germaniam, caritas & per omnes vias Latrocinia erant, & passim exurebantur villæ rusticæ, & toti pagi; eo devenerunt tandem res, ut cum nusquam ullum iter tutum esset, civitates vicinæ per Germaniam convenerint, & egerint de custodiendis viis, & per milites, pedites & equites suis stipendiis conductos vias custodierint Latronibus captis & suspensis, aut saltem abactis. *Lehmann* spenersche Chron. L. 7. cap. 27. *Pütters* Handbuch der Reichshistorie pag. 317. 381. 382. & 423. hæc Diffidationum rabies adeo communis fuit facta, ut non solum Nobiles, sed & urbes, Imperii status, imo cives & subditi suos Dominos invaderent. *Datt.* Loc. cit. Lib. 1. cap. 15. §. 41. *Müller* Reichstags Theatrum sub Friderico III. & V. Part. 1. pag. 69. 70. & 73 *Adelzreither* Annal. Boj. Part. 2. Lib. 9. *Datt.* Lib. 1. cap. 15. §. 70.

§. 33.

Expositio, & narratio mediorum, seu constitutionum, quæ ad tollendum jus manuarium, & ortas exinde

de diffidationes per secula edictæ & publicatæ sunt, sistunt ipsam pacis publicæ seu profanæ Historiam, §: itaque sequenti seriem harum constitutionum chronologice, succinctim exhibere ingratum haud erit, quibus tamen prænotamus, quod summi Pontifices feritatem isthanc saltem quoad dies festos & certos alios proscribere allaborarunt 1.) quod tamen omnino efficere haud potuerunt 2.)

1) *Corpus Juris Canon.* Lib. 1. Tit. 34. de Treuga & Pace. *Dominici* Diff. de Treuga & Pace, ejusque origine & usu in Bellis privatis.

2) Docet hoc *Conradus Urspergensis* pag. 199. & 200. ubi de HENERICI V. temporibus ait: Neque Pax Dei, cæteraque Sacramentis firmata custodiuntur. Ea tempestate universæ Provinciæ adeo devastationis continuæ importunitate inquietantur, ut ne ipsa pro observatione divinæ Pacis professa Sacramenta custodiantur.

§. 34.

Exhibeantur itaque series constitutionum contra diffidationes conditarum haud sufficientium. Imperatores Saxones jam contra hanc diffidationum Iuem pœnam portandi canem Kynophoriam) statuere 1.) & ab ordinationibus Pacis publicæ Imperatorum Francorum ad nos usque devolutæ sunt 2.) Lotharius Imperator Principes Regni ad decenem Pacem servandam juramento vinculavit 3.) præcipue autem Imperatores Suevici Hohenstauffiani ad pacem restituendam totis allaborarunt viribus, Fridericus enim I. cognomine Barbarossa quas Pacis publicæ constitutiones

F2

pro-

promulgari fecit 4.) quibus accedit Recessus Imperii Norimbergensis de anno 1187. 5.) quem sequitur conformis ordinatio Philippi Imperatoris de anno 1201. 6.) & post hanc sub Friderico II. Imperatore Recessus Imperii Moguntinus de anno 1235. 7.) insecuto Interregno magno, atque infimul insecuta omnium excogitandarum turbationum serie, tamen urbes Imperii Rhenani una cum aliquibus Imperii statibus foedus Rhenanum anno 1254. iniere, quod sequenti anno Imperator Wilhelmus Oppenheimii confirmavit 8. & Rudolphus cognomine Habsburgicus Friderici II. Imperatoris pacem anno 1281. renovavit 9.) eamque in Comitibus Würzburgensibus anno 1287. in aptiorem statum redegit 10. & anno 1291. ad sex annos prolongavit 11.) Adolphus Imperator eam anno 1293. itidem, sed tantum ad tres annos extendebat 12.) Imperator Albertus I. mutata forma coloniae. 1303. praedictam Pacem profanam repetiit 13.) sed haec omnes pacis publicae constitutiones tam parum, quam & insequentes Ludovici IV. Imperatoris cognomine Bavari de anno. 1316. 14.) 1323. 15.) 1332. 16.) 1333. 17.) 1340. 18.) 1345. 19.) & Caroli IV. de anno. 1351. 20.) 1354. 21.) & anno 1356. 22.) profecerunt. praetermissis sanctionibus, atque pactis statuum Imperii provincialibus, seu particularibus, quae turbas magis magisque excitarunt 23.) Historia nobis repraesentat Imperatorem Rupertum, qui hac in re in comitiis Francofurtensibus primum a se habitis frustra statuit 24. Sigismundus Imperator anno 1414. in Synodo Constantiensi 25.) & in comitiis Francofurtensibus anno 1427. celebratis 26.) haud effecit. tandem in

comitiis Norimbergenfibus anno 1431. pacem annuam impetravit, 27.) pax tandem publica anno 1438. sub Alberto II. Imperatore inita, atque promulgata vel ideo notatu digna est, quia Austregas statuum Imperii atque divisionem Imperii in IV. circulos continet, sicque ad perpetuam pacem viam sternit 28.) Friderici III. vita & regimen catena projectorum successu carentium erat, hoc in negotio satisfecisse putabat, dum constitutionum Caroli IV. seu Auream Bullam Tit. XVII. §. 2. in eo renovavit, atque confirmavit, ut diffidatio ante tres dies intimetur 29.) nam omnia super hoc negotium tempore Friderici III. acta & actitata aliter intitulari nequeunt, nisi cogitationes, deliberationes, negotiationes, verbo pia desideria.

- 1) *Pütters Handbuch der Reichs-Historie* pag. 156. *Struv. Corp. Histor. Germ. Period. 5. Sect. 2. §. 5. pag. 277.*
- 2) *Goldast. Constit. Imp. P. 3. pag. 312. ibi* Ordinatio Conradi II., de reliquis vid. *Datt de pace publ. pag. 18. Struv. Corp. Jur. publ. pag. 150. L. B de Senckenberg Vorrede zum ersten Theil des Corporis Juris Germanici §. 87. & 88. ubi extractum Antiquarum Pacis publicæ constitutionum exhibet.*
- 3) *Annales Hildesheimenses ad annum 1135. ibi in festo Pentecostes apud Magdeburgum primum principes Regni coram Imperatore firmissimam pacem domi, forisque ad decem annos juraverant. Pfeffinger vitriar Illustri. P. 1. cap. 122.*
- 4) 2. *Feud. 27 & 53. Neue, und vollständigere Sammlung der Reichs-Abschiede P. 1. pag. 5. Einleitung in die Geschichte der teutschen Reichs-Abschiede cap. 3. §. 6. Not. a. & cap. 5. §. 2.*

- 5) *L. B. de Senckenberg. Corp. Jur. Feud. pag. 433. Neuere, und vollständigere Sammlung der Reichs-Abschiede P. 1. pag. 12.*
- 6) *Goldast. Const. Imp. P. 3. pag. 367.*
- 7) *Neuere, und vollständigere Sammlung der Reichs-Abschiede P. 1. pag. 21. de his omnibus Pacis publicæ ordinationibus confer Datt. loc. cit. lib. 1. cap. 3 §. 55. — 18. capitis 4.*
- 8) *Lehmann Spenerische Chron. lib. 5. cap. 92. Datt. lib. 1. cap. 4. §. 19. seq. Leibniz Mantiff. Cod. Jur. Gent. Diplom. P. 2. pag. 93. seq. L. B. de Senckenberg. Meditat. pag. 351. Neuere und vollständigere Sammlung der Reichs-Abschiede P. 1. pag. 30.*
- 9) *Neuere, und vollständigere Sammlung der Reichs-Abschiede P. 1. pag. 21.*
- 10) *Neuere, und vollständigere Sammlung der Reichs-Abschiede P. 1. pag. 34.*
- 11) *Lehmann Spenerische Chronic. lib. 5. cap. 108.*
- 12) *Neuere und vollständigere Sammlung der Reichs-Abschiede P. 1. pag. 38.*
- 13) *Neuere, und vollständigere Sammlung der Reichs-Abschiede P. 1. pag. 38.*
- 14) *Datt. lib. 1. cap. 5. §. 11.*
- 15) *Neuere, und vollständigere Sammlung der Reichs-Abschiede P. 1. pag. 43.*
- 16) *Lehmann Spenerische Chron. lib. 7. cap. 30.*
- 17) *Datt. loc. cit. §. 13. & 14.*
- 18) *Datt. loc. cit. §. 35.*
- 19) *Datt. loc. cit. §. 15. & 16.*
- 20) *Datt. loc. cit. §. 36. & 37.*
- 21) *Datt. loc. cit. §. 18. & cap. 11, §. 35.*
- 22.) *Datt. loc. cit. cap. 11, §. 42. 56.*
- 23.) *Datt. loc. cit. lib. 1. cap. 7. 8. 9. & 10.*
- 24.) *Lehmann Spenerische Chron. lib. 7. cap. 74. & 75.*

- 25.) *Wencker* Apparat. & Instruct. Archivæ pag. 312.
neuere, und vollständigere Sammlung der Reichs
Abschiede P. I. pag. 111.
26.) *Wencker* loc. cit. pag. 319.
27.) *Datt.* lib. I. cap. 22. = 25..
28.) *Datt.* lib. I. cap. 26. & 27.
29.) *Neuere, und vollständigere Sammlung der Reichs*
Abschiede P. I. pag. 170.

§. 35.

Jus manuarium itaque (das Faust- und Kolben
Recht.) ipsæque diffidationes) Befehl, Ueberzich,
und Bergwältigungen) ad Friderici III. Imperato-
ris mortem anno 1493. secutam impune grassabantur,
imo positis quibusdam limitibus 1.) ut Jus viguerunt,
ita ut in Germania vix non bellum omnium contra o-
mnes pro lubitu obtinuerit, usque dum Maximilianus
I. Imperator) quocum ævum hodiernum, seu ipsum
Jus publicum Romano-Germanicum modernum inci-
pit) anno 1495. in Comitibus wormatiensibus *Pacem*
publicam sancivit 2.) & in perpetuum duraturam per
hoc effecit, quod constituta pace publica bene perspe-
xit Imperator Maximilianus I. civitatem germanicam
per secula morbidam nondum esse sanatam, sed *judici-*
um, idque *Imperii universale* eo magis fore neecessa-
rium, quo minus sine hoc nec vigor legum subsistere.
nec pax Reipublicæ internaliter civves conservare po-
tuit, quod ipsum *tot & tot Pacis publicæ constitutio-*
nes ab Ejus Antecessoribus promulgatæ docuerunt fa-
tis. His circumspectim Sapientissimus Imperator diffida-
tionibus, omnique turbatinni obicem posuit *per ere-*
ctio-

*Etionem Camerae Imperialis, ejusque ordinationem, & con-
servationis, & executionis praescriptam 3.) per di-
tributionem Imperii in circulos 4.) & Regimentum
Imperii 5.) quae ordinationes postea quoque confirma-
tae, extensa, & declaratae leguntur. 6.)*

- 1.) *Aurea Bulla* Tit. 17. ejusque contenta §. 1. vindicet nemo injuriam, nisi in loco domicilii §. 2. Bellum illaturus, illud tridui spatium ante denunciaret §. 3. damnantur injusta bella, in vectigalia, merces in conductu.
- 2.) *Neue, und vollständigere Sammlung der Reichs-
Abschiede* P. 2. pag. 3. seq. quae Imperialis sanctio, & postea varie repetita, praecipue autem in Comitibus Augustanis anno 1548.) quo in saeculo XVI. frequentes satis erant Processus super fracta Pace) ceu norma perpetua est renovata, & ex addidamentis collecta, accuratiusque explicata, nec non posthac in tabulis Pacis westphalicae Art. 17. §. 7. & Capitulationibus Imperatorum, sicque novissima Art. 2. §. 3. confirmata, sicque ea novo veluti vitae civilis vinculo Status imperii, mediatique cives, ac subditi Germaniae sublata vi sunt consociati.
- 3.) *Neuere, und vollständigere Sammlung der Reichs-
Abschiede* P. 2. pag. 6. & pag. 11. seq.
- 4.) *Gerdes* Diss. de Germaniae in circulos, & praecipue in sex divisionis primæva origine.
- 5.) *Neuere, und vollständigere Sammlung der Reichs-
Abschiede* P. 2. pag. 2. 56. seq.
66. Pax Westhal, Art. 17. §. 6.

CAPUT VI.

*De Capitulatione Caroli V. Imperatoris Anno 1519.
condita.*

SYNOPSIS.

- §. 36. *Capitulatio Cæsarea quid?*
 §. 37. *Utrum ante Carolum V. aliqua existat?*
 §. 38. *Historia Capitulationis Caroli V. anno 1519.
condita.*
 §. 39. *Capitulatio omnibus subsecutis Imperatoribus
est præscripta, & subsequenter præscribitur.*
 §. 40. *Commentarii in eam per plures.*

§. 36.

Capitulatio 1) est lex Imperii fundamentalis Imperatorem inter, & Electores Imperii nomine per modum pacti 2.) inita, & sancita, qua ille statim peracta Electione adhuc ante coronationis solemniam 3) a se 4) & cunctis aliis Imperii civibus servandas, & ad contraria annullanda 5) paucis: ad certum administrandi, regnandique modum jurejurando, vel per Legatos præstito, ipso tamen præsentem repetito 6) se adstringit.

- 1) Vocabulum Capitulationis, in Capitulatione Ferdinandi II. Art. 2. primum occurrit. *Limneus* ad Annotat. ad capit. Proleg. pag. 2. seq. *Hoffmanns* Diss. de Jure princ. suffrag. pag. 8. seq. *Præsidis* Diss. de Novis & singularibus Capitulationis Josephi II. pag. 1. in publicis enim Patriæ monumentis varia hæc vox sortita est Synonima, quandoquidem vocabatur, *die Kaiserliche Obligation, der Kaiserliche Contract, Frankfurts*

furtische Obligations = Contract, Articuls = Briefe;
 Wahl = Articul, articulirte, verbesserte, geschworne
 Pacta *L. B. de Münchhausen* de Capitulatione perpetua
 cap. 1. §. 2. Attamen non dubitamus isthoc Capitula-
 tionis vocabulum a Capitulis certum regnandi, admini-
 strandique modum Imperatori præscribentibus venire,
 causam vero perscrutari haud possumus, quæ seculi su-
 perioris Jurisconsultos ad - vel potius induxit, ut Ca-
 pitulationem Cæsaream *Legem Regiam* nuncuparent, uti
Hortleder de Lege Regia Germanorum. *Reineck* de Lege Ger-
 manorum Regia, seu Capitulatione Imperatoria. *Carpzov.* de
 Lege Regia, five Capitulatione Imperatoria. *Stephan.* de Le-
 ge Regia Imperii Romano-Germanici. *Ungebauer* de Lege
 Regia tum Romanorum antiqua, tum Germanorum hodi-
 erna. *Kühlwein* de Lege Regia. *Böckmann* de Lege Regia
Klengel Lex Regia, *Gerdes* de Lege Regia Imperii Romano
 Germanici. *Holtermann* Lex Regia, seu ratio Status Im-
 perii Romano - Germanici. *Nitschen* de Capitulatione
 Cæsarea, seu Lege Regia Romanorum, cum tamen, si
 unquam ejusmodi Lex Romana in Germania obtinuisset,
 per eam juxta Imperatoris Romani Justiniani verba §. 6.
Inst. de Jur. natur. Gent. & civil. populus ei, & in eum
 (Principem) omne Imperium suum & potestatem con-
 cessit, id quod perspicaciores Jcti jam pridem animad-
 verterunt, *Auctor* nimirum ad Capitulat. Josephi I. ob-
 serv. præmial. Sect. 1. §. 3. *ibi*: Meridiana fane Luce
 clarius est, intentionem Capitulationis e diametro Le-
 gi Regiæ oppositam esse, per hanc enim omnis potestas
 populo adempta Principi, & privato quidem confere-
 batur; cum per illam Imperatoria Majestas certis limiti-
 bus coerceatur, Proceresque in quorundam Jurium
 communionem admittantur. At demum statuum Impe-
 rii libertas (qua Lege Regia se Populus Romanus in to-
 tum abdicabat) solemni sanctione confirmatur.

2.) Capitulat. JOSEPHI II. noviss. *ibi*: Wir Joseph der anz-
 derec. bekennen öffentlich mit diesen Brief etc. daß Wir

❁ ❁ ❁ ❁

51

Uns zc. mit denen Churfürsten, für Sich, und samment-
liche Churfürsten, Fürsten, und Stände des Reichs,
Geding, und Pachtswesdieser nachfolgenden Artikeln
berinigt, verglichen, angenommen, und zugesagt ha-
ben, alles wissentlich, und Kraft dieses Briefs.

3) Capit. JOSEPHI II. ibi *Reversales*.

4) Capit. JOSEPHI II. Art. 30. §. 6.

5) Capit. JOSEPHI II. Art. 30. §. 6. & *Reversales*.

§. 37.

Omnes Germaniæ Reges & Imperatores tam Ec-
clesiæ, tam populo quasdam conditiones, Regiminis-
que limitationes promississe, ille tantum negat, qui in Hi-
storia Imperii cæcutiat, sicque audax meridiei lucem
denegat 1.) hoc tamen non obstante verum, fundate-
que est dicere, quod ante Carolum V. nulla Capitu-
latio Cæsarea *in hodierno sensu* unquam extiterit, sic
& assecuratio Ruperti I. Imperatoris 1400. Electoribus
facta pro tali neutiquam haberi potest 2.)

1.) *Præsidis Reichsgeschicht* mäßig aufgeklärte StaatsUrsache,
warum unter denen Carolingern das teutsche
Reich ein Wahlreich verbleiben müssen, und kein Erb-
reich werden können.

2.) *Pfessinger Vitriar. Illustr. P. pag. 185. seq.* assecuratio-
nem Ruperti primum edidit apud *Obrecht* in *apparat.*
Jur. pub. pag. 71. seq. vid. etiam apud Hoffmann de Ju-
re Princ. suffrag ad Capit.

§. 38.

Historia, seu causa capitulationis Caroli V. 1.)
impulsiva in eo se tenet, ut Imperator ob tot ejus Re-
gnorum Regionumque possessiones, atque præpotenti-
am se obligaret, illa ad libertatem statuum Imperii
Germanicam, quoquomodo obruendam, aut opprimen-
dam uti haud velle. Carolus V. has conditiones,
seu hoc pactum eo ocyus inire habuit, quo certius ex-
periri debuisset, unum competentium Franciscum Re-
gem Gallia, vel Henericum VIII. Regem Anglia ele-
cturum fuisse. 1.)

1.) *Pütter Handbuch der Reichs-Historie* pag. 497. &
498. sistit succinctum Capitulationis hujus primæ te-
norem: zu förderst wurden alle vorige Reichsgesetze,
als in Sonderheit die G. B. und der Landfrieden,
nebst dem, was die Reichsvicarien verhandelt, bestä-
tigt. Hiernächst wird der Kayser verbindlich gemacht:
1.) alle Stände bey ihren hergebrachten Hochheiten,
und Rechten zu lassen; besonders die Churfürsten bey
ihrer freyen Wahl, und andern Vorrechten zu schützen;
2.) ohne der Churfürsten Einwilligung kein Bündnuß
zu machen, keinen Reichskrieg anzufangen, keine Steu-
ren, und Reichstage auszusetzen, keine neue Zölle an-
zulegen, nichts zu veräußern, oder am Reiche vorzu-
enthalten; 3.) dem Wege Rechts sowohl in Sa-
chen der Stände untereinander, als in eigenen Anfor-
derungen an dieselben, auch bey vorhabenden Achtes-
erklärungen, seinen Lauf zu lassen; 4.) Heimfallende
Lehen zu Unterhaltung des Reichs und der folgenden
Kayser einzuziehen; 5.) Außerhalb des Reichs keinen
Reichstag zu halten, noch Stände vor Gericht zu for-
dern; zu Reichs- und Hofämtern keine als gebohrne
Teutsche zu nehmen, in Reichssachen keine andere
Sprache, als teutsch oder lateinisch zu gebrauchen;
6)

6.) Den Päpstlichen Stuhle, und die Kirche als deren Vogt zu schützen; jedoch auf die Concordaten zu halten 2c. *Sleidan* de stat. Reg. & Reip. lib. 1. cap. 19. — 30. lib. 2. cap. 49. — 51. *Goldast* Politische Reichshandlungen P. 1. n. 5. seq. pag. 14. — 64. P. 3. n. 1. seq. pag. 150. — 155. *Schard* script. rer. germ. P. 2. pag. 827. *Freber* script. Rer. Germ. P. 3. pag. 157. — 216. *Strauch* de illis controversiis circa Electionem Caroli V. in suis Diff. exot. pag. 85. seq. *Böhm* de Henrico VIII. Angliæ Rege Imperium Romanum post obitum Maximiliani I. affectante. *Pütter* Handbuch der Reichshistorie pag. 496. seq.

§. 39.

Carolo V. itaque primum regnandi, administrandique Imperium Romano-Germanicum modus fuit præscriptus, & sicuti ipsi subsecutus Ferdinandus I. secundam admittere Capitulationem debuit, ita & insequentium Imperatorum nullus alterum excepit, quin capitulatio prius condita, ipsique ut modus gubernandi Imperium data fuerit. 1)

- 1) Exstant hæ capitulationes apud *Limnæum* Annotamenta ad Capitulationes Caroli V. Ferdinandi I. Maximiliani II. Rudolphi II. Mathiæ I. Ferdinandi II. & III. *Mauritium* Annotationes ad Capitulationem Leopoldi. *Nitschii* Comment. in Capitulationem Josephi I. cum supplemento *Hoffmanni*. L. B. de *Zech* Caroli VI. *Moser* Caroli VII. & Francisci I. *Serger* Josephi II. Præsidis Diff. de novis, & singularibus Capitulationis Josephi II.

§. 40.

Commentarii in Capitulationes Cæsareas in tanta copia occurrunt, ita, ut nulla quæstio relicta sit inagi-

inagitata , quare nos ulteriori hujus *Materiae* *Discuf-*
fioni superfedemus.

CAPUT VII.

De Pace Westphalica Anno 1648.
confecta.

SYNOPSIS.

- §. 41. *Inchoatio Dissidii Religionis.*
- §. 42. *Ejus continuatio.*
- §. 43. *Prima pax religiosa.*
- §. 44. *Status Germaniae turbatus.*
- §. 45. *Constitutio intermistica vulgo das interim.*
- §. 46. *Tractatus varii de convocanda generali Synodo.*
- §. 47. *Transactio Passaviensis.*
- §. 48. *Pax religiosa.*
- §. 49. *Subtractio Bonorum Imperii Ecclesiasticorum*
subsecuta,
- §. 50. *Quae animos Statuum Imperii irritavit, & ad*
Bellum usque excitavit.
- §. 51. *Cui Pax Westphalica finem dedit.*
- §. 52. *Cum protestantibus occupata Bona Ecclesiasti-*
ca adjudicavit, sed clausula toties, quoties re-
petita usque ad amicabilem compositionem.

§. 41.

Martinum Lutherum per 95 Theses die 31 octo-
bris 1517. valvis Templi affixas dissidii Religionis
causam dedisse res est ex Imperii historia noto no-
tior 1.)

- 1) Historiam hanc exponere eo magis superfluum esset, cum nos in præsentī capite Dogmata haud tangamus, sed tantum mutatas Bonorum, atque Feudorum Imperii Ecclesiasticorum possessiones consideremus dilucidantes, quod possessores Protestantici Feudorum Imperii Ecclesiasticorum naturam haud immutarint, sed tantum relationem ad S. Pontificem in concordatis determinatam, stabilitamque modo suspensivo alternarint.

§. 42.

Leo X. Pontifex sub Primis statim initiis anno 1520. Lutheri doctrinam damnavit; & Imperator Carolus V. in comitiis Wormatiensibus anno 1521. illum proscripsit, omnemque in Religione innovationem severe inhibuit, cujus Decreti executionem tum Pontifex, tum Imperator, statusque Imperii catholici secularis, & Ecclesiastici ordinis in comitiis anno 1523. 1524. 1525, 1526. potissimum vero 1529. spiræ habitis pro viribus urgebant. Ex altera parte status Imperii acatholici decretis comitiorum potissimum spirensum de anno 1529. interposita protestatione (inde Protestantium nomen) sese opposuerunt, & in comitiis augustanis anno 1530. Articulos Fidei, seu suam confessionem (unde confessionistæ, seu augspurgische confessions Verwandte) exhibuere. Ex hac pervicacia (nostrum scopum quod attinet) venit, quod hoc in tempore status Imperii haud pauci cum subditis tam suis, quam aliorum territoriorum ab Ecclesiæ catholicæ communione secesserint, nova dogmata adoptarint, se a jurisdictione S. Pontificis universali, & Episcoporum particulari subducerent, imo seculo ad-

addicendo Bona Ecclesiastica Monasteriorum occupare cœperint. (§. seqq.)

§. 43.

Ad diffidium isthoc religionis tam rapido cursu late dispersum, statumque exinde germaniæ turbatum, atque diversum sistendum, ac insimul ad peiora avertenda per Albertum Archiepiscopum Moguntinum, & Ludovicum Electorem Palatinum primum ad initium Aprilis anno 1532. Suinfurti cum Protestantibus Regis Romanorum agnitione de pace fuit actum: verum, cum convenire in unum haud possent alterum Albertus Moguntinus, & Ludovicus Palatinus Norimbergæ indixere conventum, ibi tandem, licet summa rei conciliari nequiret, cæsaris nomine die 23. Julii 1523. pacem publicam totius germaniæ cum 34. Imperii statibus eo fanciere: *Ne Religionis causa cuiquam molestia crearetur, sed actiones seu processus omnes religionis causa intentati, præcipue fiscales Bona Ecclesiastica præprimis concernentes ad concilii generalis tempus suspenderetur* 1.) Hæc pax Religionis prima transactione passaviensi anno 1534. fuit confirmata cum pacto adjecto, *ut Ulericus Princeps Würtembergensis, & ipsius Hæredes masculi sint Ferdinandi Regis tanquam Austriæ Principis Beneficarii, seu Vasalli, & recuperatam Agri Würtembergici possessionem ei ferant in acceptis*, addita prohibitione, ne Princeps Würtembergicus, ejusque successores quemquam Principatus civem, aut subditum, aut vicinas immediatas Imperii Abbantias in religione, aut Bonis ea invadendo turbaret 2.)

- 1.) Pax hæc extat apud *Anonymum*: Abhandlung von der Geschichte der wichtigsten teutschen Reichs Grundgesetze cap. 5. Vom Religions-Frieden §. 88. pag. 160. seq. & apud *Hortleder* Tom. 1. lib. 1, cap. 10. Ejusque confirmatio de dato Ratisbonæ die 2. Augusti 1532. cap. 11. pag. 67. & publicatio de dato 3. Augusti 1532. vulgo das Regenspurgische Mandat cap. 21. pag. 68. Köhler de prima pace religiosa Norimbergenfi.
- 2) Apud *L. B. de Senckenberg* Sammlung von ungedruckten, und raren Schriften 4ter Theil pag. 104. ibi: Sigmunds Grafen von Herberstein Kaiserlichen Ministers Relation von Churfürsten Tag, und kurz darauf gefolgten Vertrag. Cujus tenor quoad passum huc concernentem est: Im Jahr 1534. kam zu Cadam in Böhheim obbemeldter Vertrag zu Stande, darinn an dem Herzog und seine Nachkommen das Herzogthum Würtemberg wieder übergeben, jedoch dabey bedungen wurde, daß solches künftig ein Reichs Aßter Lehen von Oesterreich seyn, und jede inn- und außershalb des Fürstenthums samt denen unmittelbaren Abbteneu selbiger Gegend in ihrer Religion, und Gütern nicht beeinträchtigt werden sollen.

§. 44.

His sanctionibus licet obstantibus præfatus Dux Ulricus sectam hoc in Principatu introduxit, seque fœderi Schmalcaldico adsociavit, sicque præfata Pax, ejusque confirmatio impedire haud potuere, quin fœdere schmalcaldico anno 1536. & anno 1539. renovato ad Bellum sese præpararent, ex una parte, Protestantes, Catholici ligam anno 1538. pro defensione fidei inirent, ex altera parte id quod anno 1546. proscripto Joanne Friderico Electore Saxoniae, & Philippo Hassiæ Landgravio cum eorum Fœderatis in aper-

H

tas

tas erupit flammæ, quibus calamitatibus bellicis vix non omnes Imperii germanici Ditiones ultro citroque devastabantur, Protestantibus interea Bona ecclesiastica hinc inde occupantibus.

§. 45.

Auspicatis pro re catholica initiis Imperator Carolus V. & Ferdinandus I. Rex Romanorum curæ sibi, cordique habuere, ut, quod in facris mutatum eo usque fuerat, ad pristinam fidei catholicæ formam reduceretur, Bona præsertim Ecclesiastica seculo addicta antiquis suis possessoribus restituerentur, ac insimul ulterioribus ejusmodi occupationibus obex pro futuro poneretur, idque *Decreto Inter religionis*, seu publicata anno 1548. in comitiis Augustanis *Constitutione intermistica* (vulgo das interim) *de exercitio religionis, & restitutione Bonorum Ecclesiasticorum a statibus Imperii protestantibus occupatorum sese effecturos sperabant.*

§. 46.

In præfatis comitiis diffato etiam fœdere schmalchaldico Protestantes concilium generale, fortassis, ut in mora salutem quærerent, petiere, ubi etiam Articulos quosdam usque ad Synodum generalem Imperator præter constitutionem intermitticam proposuit servandos. præcipue Concilium Tridentinum ut judicem agnoscendum 1.) quod & status Protestantici in comitiis augustanis de anno 1551. rursus acceptarunt 2.)

1. *Recess. Imperii August.* de anno 1548. §. 4. & 5. seqq.
- 2.) *Recessus Imp. August.* de anno 1551. §. 3. 4. 5. 7. 10. 11, 12. 107. & 180. cui adnotandum, quod iam antehac tractaretur de convocando Concilio & quidem in Comitibus Norinbergenfibus de anno 1524. §. 28. *Recess. Spirensis* de anno 1526. §. 4. & anno 1529. August. 1530. Ratisbon. 1532. & 1541. *Spirens* 1542. & 1544. Worm 1545. imo Principes Protestantes ipsi in Confessionis Augustanæ præfatione Concilium generale petiere, & sese comparituros esse promiserunt. *Pl. Rev. D. Barthel opusc. Tom. 1. opusc. 1. Artic. 3. pag. 40. & 41.*

§. 47.

Anno 1552. novus a Cæsare creatus Elector Saxoniae MAURITIUS, & ALBERTUS *Brandenburgicus* unioni Protestantium accedentes cæsari securo, & inparato Bellum indicunt, simul & inferunt, ita, ut res catholicorum, ut & religio, ipseque cæsar, ac Imperium in præsentissimum interitus periculum conjicerentur: desperato itaque hoc statu nil supererat, quam ad pacem in Imperio denuo stabiliendam cogitationes ocyus ac serio convertere 1.) quem in finem consentiente Imperatore primum *Lincii*, mox *Passavii* convenerunt FERDINANDUS Rex Romanorum, ALBERTUS Dux Bavariae, & præter Episcopos quosdam personaliter præsentibus multorum Principum Legati cum MAURITIO, & Fœderatis, excepto ALBERTO Marchione Brandenburgico 2.) ubi sub reservatione rati habitationis cæsareæ præliminares Pacis Articuli compositi fuere die 2. August. 1552. qui appellantur *Transactio Passaviensis*, cujus capita in ordine ad scopum nostrum sequentia sunt, a.) *Imperator sollicite curet, ut per*

concilium omnis de fide controversia tollatur, & Pax unioque religionis, & statuum in Imperio constituatur, b.) Tempore intermedio nullus status augustanæ confessioni addictus religionis causa lædatur, gravetur, spernatur. c.) Similiter catholici status sæculares & ecclesiastici quiete exerceant Religionem antiquam, ejusque ritus, neque turbentur in possessione Bonorum, reddituum, censuum, canonum, subditorum & jurium quorumcunque sub pœna fractæ pacis. d.) Restituant status utrinque belligerantes urbes, oppida, subditos, ditiones, ac bona hoc ultimo Bello erepta, sic tamen, ut cæsar ex Dominio eminenti tollat omnem actionem, quam ex capite læsionis quisque privatus contra Principes belligerantes formare posset. 3.)

Ex hoc transactionis Passaviensis tenore patet, de solo vitæ & conservationis externæ pacifico commercio fuisse transactum, atque de subditis catholicorum augustanæ confessioni addictis altum hic esse Silentium.

1.) *L. B. de Ickstatt. Tom. 2. opusc. 6. de justa & effic. S. Pontif. Protestatio contra P. R. & W. & C. §. 5. & 6. Pl. Rev. D. Barthel. loc. cit. opusc. pag. 5. & 6.*
2.) Qui oblatam pacem obstinate respuit a ferro & flamma Episcoporum Bambergensis & Würzburgensis præcipue ditiones vastare pergebat. postea ab ipso MAURITIO, & præfatis Episcopis prælio fusus, atque a Cæsare proscriptus.
3.) *Neue, und vollständigere Sammlung der Reichs Abschiede, P. 3. pag. 3. seqq.*

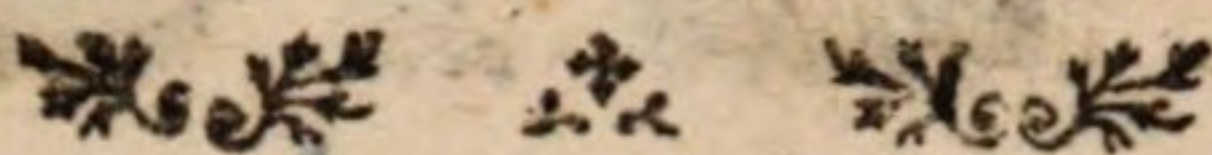

§. 48.

Comitia in tractatu præmissa præliminari variis negotiis bello præsertim interveniente dilata sunt, usque dum FERDINANDUS Rex Romanorum cum plenitudine potestatis adjunctis ei a latere commissariis cæsareis augustam vindelicorum veniens, & reliqui ordines catholici 1.) cum ordinibus Imperii augustanæ confessioni addictis post multas aliquot mensium altercationes die 25. septembris anno 1555. pacem religiosam cum confirmatione transactionis Passaviensis, & extensione pacis publicæ ad causas religionis habitis his comitiis sancierunt, atque solemniter subscripserunt; 2.) Ejus summa huc pertinens est. a.) *Securitas, libertas, tolerantia antiquæ catholicæ, & augustanæ confessionis* b.) *tranquilla possessio bonorum ecclesiasticorum, quæ A.C. status tempore transactionis Passaviensis possederant.* c.) *reservatum ecclesiasticum in favorem catholicorum §. 18. adjectum, quo futuris feudorum Imperii ecclesiasticorum ereptionibus obex positus.* d.) *suspensio jurisdictionis diocesanae & ecclesiasticæ.* e.) *utraque religio in liberis utriusque religionis civitatibus sic porro permaneat* f.) *Pæna banni in violatores hujus pacis constituta.* 3.) Unde objectum hujus pacis non erat ipsa fides, nec approbatio novæ religionis, sed tota tranquillitas externa.

1) Excepto Cardinali OTTONE Truchsessio Episcopo Augustano, protestationem interponente.

2) Neue und vollständigere Sammlung der Reichs-Ab'schiede P. 3. pag. 14. seqq. §. 1 — 6. & 144.

3) Neue und vollständigere Sammlung der Reichs-Ab-
schiede P. 3. pag. 6. §. 7. seqq.

§. 49.

Post pacem religiosam contra omnem expecta-
tionem posteriora prioribus erant pejora, Principes
enim Protestantes ex prætenso Jure reformandi, sub-
ditos suos catholicos opprimebant, Ecclesias, mona-
stera mediata ejectis Presbyteris inter fines suarum
ditionum sita occupabant, imo in integros Archi- &
Episcopatus, ac immediatas Abbantias involabant, &
ad se trahebant, & quidem sine ullo juris remedio.
cum Protestantes circa has causas nec in camera Im-
periali Jus experiri, nec majoribus comitiorum votis
stare vellent, sicque e diametro contra P.R. agebant,
præcipue autem Reservatum Ecclesiasticum violabant
per subtractionem Feudorum Imperii ecclesiasticorum
1.) Archiepiscopatum Magdeburgensem enim anno
1567. reformavit JOACHIMUS FRIDERICUS Marchio
Brandenburgensis 2.) Archiepiscopatum Bremensem
anno 1585. JOANNES ADOLPHUS Holsatus, 3.) Episco-
patum Mindensem, anno 1582. HENRICUS JULIUS Dux
Brunsvicensis 4.) Halberstadiensem anno 1586. præfa-
tus Dux Brunsvicensis. 5.) verdensem anno 1568.
EBERHARDUS ab Halle 6.) Lubecensem anno 1560.
idem 7.) Raceburgicum anno 1566. CHRISTO-
PHORUS Dux Megapolitanus Administrator 8.) Mis-
nensem anno 1587. Augustus Elector Saxoniae 9.)
Merseburgensem anno 1565. idem 10.) Naumburgicum
anno 1564. idem 11. Brandenburgicum anno 1562. JO-
ACHIMUS FRIDERICUS Marchio Brandenburgicus 12.)
Ha-

Havelbergensem anno 1556. idem 13.) Lebusiensem anno 1555. idem 14.) Camiensem anno 1556. JOANNES FRIDERICUS Pomeranus 15.) quibus accedunt Episcopatus Swerinensis, 16.) Sleswicensis, una cum Abbatibus immediatis Hirschfeld. Walckenried, Maulbrunn, Königsbrunn, Saalfeld, Waldsaxen, Quedlingburg, Herforden, Geringroda. &c.

- 1.) L. B. de Ickstatt loc cit. opusc. 6. §. 7. Pl. R, D. Barthel Tom. cit opusc. 1. pag. 8. & 9.
- 2.) Chytraeus Chron. Saxon. ad ann. 1567. pag. 635. & 636. Lenz brevis & succincta historia Episcop. Magdeburg. S. 62. pag. 159.
- 3.) Chytraeus loc. cit. pag. 639. & 811.
- 4.) Rethmayer Braunschweig = Lynenburgische Chronik pag. 1024. 1081.
- 5) Rethmayer loc. cit. pag. 1087. Chytraeus loc. cit. pag. 636. Leuckfeld Antiquit. Gröning pag. 58.
- 6) Chytraeus loc. cit. pag. 547.
- 7) Chytraeus loc. cit. pag. 590.
- 8) Chytraeus loc. cit. pag. 636.
- 9) Schoettgen Historie der Chursächsischen Stiffts = Stadt Würzen pag. 75. seqq.
- 10) Chytraeus loc. cit. pag. 561. Deductio An und Ausführung, daß der Herr Administrator zu Merseburg nach zurückgelegten 18ten Jahr dero Stiffts = Regierung anzutreten befugt seye. §. 4.
- 11) Chytraeus loc. cit. pag. 622.
- 12) Lenz Diplomatische Stiffts-Historie von Brandenburg pag. 71. ad annum 1569.
- 13.) Lenz Diplomatische Stiffts-Historie von Havelberg pag. 61.

- 14) Kort Nachricht von dem alten Bisthum Rebus pag. 13.
- 15.) Chytraeus loc. cit, pag. 546. Winter Historia Episcopatus Camiensis in Pomerannia §. 15. seqq.
- 16) Hetterich Historie der Bischöfe zu Schwerin apud Gerdesium Sammlung Magdeburgischer Landes Rechte, und Geschichte P. 6. pag. 483.

§. 50.

Hæ Bonorum Imperii Ecclesiasticorum subtractiones non potuerunt non irritare animos catholicorum Imperii statuum: ex altera parte exacerbat Proceres A.C. addictos exauctoratio Gebhardi Truchsessii Archiepiscopi Colonienſis, qui Agnetem Comitissam anno 1582. duxit, & electio Ducis lotharingici in Episcopum artingensem contra Marchionem Brandenburgicum a Canonicis protestantibus anno 1592. electum 1.) quare Imperium rursus in factiones divisum erat, Protestantibus unionem catholicis ligam conſtantibus conscripto utrinque exercitu accedentibus anno 1618. motibus Bohemicis 2.) post publicatum anno 1629. edictum Ferdinandeum de restituendis Bonis ecclesiasticis a tempore transactionis Passaviensis seculo addictis 3.) Bellum rursus erupit, id quod germaniam omni specie calamitatum per 30. annorum spatium misere afflixit.

1.) Köbler de actis & factis Gebhardi Truchsessii &c. in fausti mariti.

Hoffmann series rerum per Germaniam, & in Comitibus a transactione passaviensi ad annum 1620. gestarum.

3.) Struv. Corp. Histor. Germ. pag. 1260. ibique plures edictum hoc exhibentes,

§. 51.

Hucusque chronologice stitimus, Imperatorem, & status Imperii catholicos omni studio allaborasse & nihil intentatum reliquisse, quo Bona Imperii Ecclesiastica a protestantibus erepta iterum recuperarent, quæ autem evincere non valuerunt. Alia igitur sequenda erant consilia, restabatque, pacem germaniæ & Ecclesiæ reddere, bona ecclesiastica a protestantibus occupata iis, postquam auferri non poterant, relinquendo, id quod pace Westphalica anno 1648. onabrugii, & monasterii conclusa, atque solemniter publicata factum, & Bello tricenali finem fuisse impostum omnibus constat. 1.)

- 1.) Summa pacis westphaliæ est a.) quod possessioni Bonorum Ecclesiasticorum tam mediatorum, quam immediatorum tranquilla, & usque ad compositionem amicabilem ipsius Religionis inviolabili dies 1. Ianuarii. 1624. præstitutus b.) Reservatum ecclesiasticum cum extensione ad Bona ecclesiastica a Protestantibus possessa confirmatum c.) Jus reformandi exercitium Religionis statibus Imperii immediatis ex communi per totum Imperium usitata praxi art. 5. §. 30. cum Jure territorii, & superioritatis tributum, sed in seqq. tamen §§. ratione exercitii Religionis subditorum ex anno normali 1624. æstimandi, & relinquendi admodum limitatum fuit, quod Jus diocesanicum, & tota Jurisdictio Ecclesiastica cum omnibus suis speciebus in A. C. status, eorumque subditos suspensa, & quidem art. 5. §. 48. quo articulo gravaminum Ecclesiasticorum compositio ad maximam partem continetur d.) denique art. 7. sic dicti reformati sub tit. A. C. addictorum in consortium & Jura pacis admissi fuerint. De cetero vero e.) Transactio passaviensis, & pax religiosa in suo valore, & robore salva persistere debeat. Præfidis Principia Jur. publ. Germ. §. 34. n. 1.

§. 52.

Singula hæc longius persequi, atque luculentius explanare, ab instituto nostro alienum, cum ea alii, iique perplures jam ulterius illustrarint; nobis hoc unum addere sufficiat, quod bona Imperii ecclesiastica a Protestantibus occupata, postquam auferri non poterant, pace Westphalica non in perpetuum, sed usque ad amicabilem compositionem sint relicta, quousque etiam jus diæcesanum & jurisdictio ecclesiastica solummodo est suspensa, quod ipsa pacis Westphaliæ verba non uno loco, sed crebro repetita docent, atque probant. 1.)

1.) Artic. 5. §. 14. *Bona Ecclesiastica immediata quod attinet, sive sint Archiepiscopatus, Prælaturæ, Abbatiæ, Ballivie, Præposituræ, commendæ, sive liberæ foundationes seculares, aut alia cum Reditibus, Pensionibus, aliisque quocunque nomine signatis. seu in urbibus, seu ruri sitis, seu Catholici, seu A. C. Status I. Jan. 1624 possiderint, omnia & singula, nullo plane excepto ejus Religionis consortes, qui dicto tempore in reali eorum possessione fuerunt USQUE DUM DE RELIGIONIS DISSIDIIS PER DEI GRATIAM CONVENTUM FUERIT, tranquille, & imperturbate possideant, neutrique parti liceat alteri, seu in judicio, seu extra negotium facessere, multo minus turbas, aut impedimentum aliquod inferre: SI VERO QUOD DEUS PROHIBEAT, DE RELIGIONIS DISSIDIIS AMICABILITER CONVENIRI NON POSSIT, nihilominus hæc conventio perpetua sit, ac semper duratura* Art. 5. §. 25. *iidem, quacunque Monasteria &c. ibique (A. C. Status) possideant, DONEC CONTROVERSIA RELIGIONIS AMICABILI PARTIUM COMPOSITIONE DEFINIATUR.* Art. 5. §. 31. *ibi DONEC DE RELIGIONE CHRISTIANA VEL UNIVERSALITER, VEL INTER STATUS IMMEDIATOS, ET SUBDITOS MUTUO consensu aliter fuerit definitum.* Art. 5. §. 48. *ibi JUS DIOECESANUM, ET JURISDICTIO ECCLE-*

SIA-

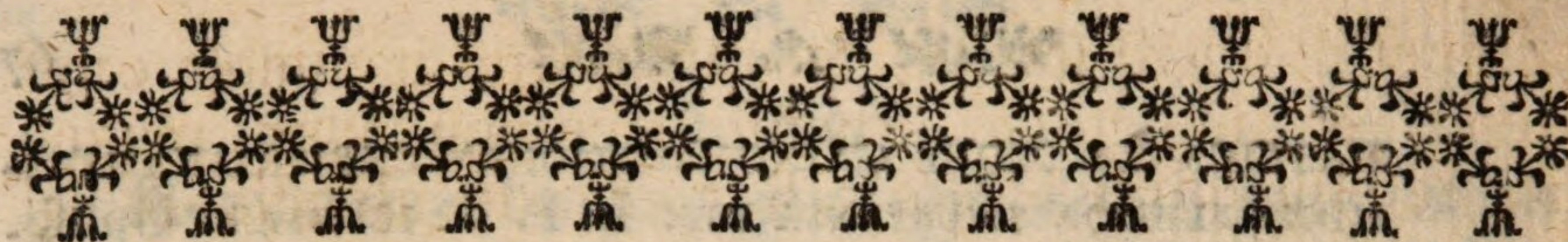
MASTICA &c. USQUE AD COMPOSITIONEM CHRISRIANAM DIS-
SIDII RELIGIONIS SUSPensa ESTO L. B. de ICKSTATT Opusc.
Tom.2. Opusc. 6. §. 31. — 34, pag. 342. — 346.. ubi exem-
pla affert, quam facilis summus Pontifex sit in dispen-
sando quoad bona imperii retinenda , siquis Statuum
Imperii ad catholica sacra revertat.

§. 53.

Quibus deductis nos omne disidium, neutiquam vero
amicam subterfugientes Crisin filum abrumpimus, cala-
mum deponimus, optantes: DEUS statuum Imperii
animos dirigat in unum eo, ut fiat amicabilis com-
positio in pace Westphalica toties quoties re-
petita, sicque diffidii religionis

F I N I S.

COROLLARIA

EX

OMNIGENO JURE,

QUÆ IPSEMET DEFENDENS PROPONIT, AC
DISQUISITIONI PUBLICÆ SUBMITTIT.

*EX JURE NATURÆ, PUBLICO UNIVERSALI,
ET GENTIUM.*

I. Solum, unicum, adæquatum, evidens, necessarium, hincque primum, & generalissimum Juris Naturæ, publici universalis, & Gentium principium est, *univ-
cuque suum tribuere.*

II. Testamenti factio activa est Juris naturæ,

III. Secus vero præscriptio.

IV. possessio in Jure naturæ, & gentium idem efficit, quod in Jure positivo.

V. Guarantia Juri gentium omnino conformis est, quidquid asserant alii de guarantia pacis Westphalicæ.

EX JURE CIVILI ROMANO.

VI. In peculio adventitio irregulari parenti non
com-

competit ususfructus , & tamen ipsi incumbit onus alendi, & sustentandi, etiamsi peculium adeo pingue sit, ut filius juxta legem 5. §. 7. ff. de alendis & agnoscendis libris se ipsum exhibere deberet.

VII. Administratio bonorum diu absentis vulgo *Werschollenen* proximo sub cautione permilla, & successio proximi lapso tempore vel lege, vel consuetudine definita, ex analogia præscriptionis defendi nequit,

VIII. Bene tamen ex Jure naturæ hypothetico, & publico universali ex capite socialitatis, atque successionis ab intestato petitur hujus thematis decisio.

IX. Datur jus repræsentationis in linea ascendenti.

X. Testamentum holographum a testibus in tergo involucris signatum, & subscriptum valet.

EX JURE CIVILI GERMANICO.

XI. Antiqua rerum mo- & immobilium annalis præscriptio adhuc hodie in variis germaniæ terris viget.

XII. Antiquus ritus legitimandi liberos illegitimos per pallium (a quo legitimatiōis modo, licet antiquato, legitimati per subsequens matrimonium hodie adhuc *Mandel-Kind* appellantur) sanior erat, quam omnes alii legitimandi modi etiam ex jure Romano recepti.

XIII. Communio bonorum conjugalī inter plurima germaniæ territoria vicens, in jure naturali consistens, in materia contractuum, & successionis juri Romano e diametro est contraria.

XIV.

XIV. Nullus conjugum Testamento potest renun-
tiare unioni prolium.

XV. Usuræ stipulatæ, eæque quincunces nulla
lege universali pro futuro, id est, pro nostro, quo vi-
vimus tempore sunt determinatæ, hinc licet stipula-
re, atque exigere secunces seu semissales & ultra

EX JURE CRIMINALI GERMANICO.

XVI. Reus convictus, etsi non sit confessus, non
debet torqueri, sed condemnari.

XVII. Error personæ haud excusat a pœna ho-
micidii.

XVIII. Homicidium a præscriptione criminum
excipiendum haud est.

XIX. Cruentatio, quam jus feretri (vulgo *Bahr-
recht* vocant) nos inter modos probandi haud nume-
ramus.

XX. Candens ferrum, sicut & aqua frigida inter
eos æque referri nequeunt.

EX JURE ECCLESIASTICO.

XXI. Ex ipso jure Canonico certo certius claret,
quod bona fide præscribens tutus sit in conscientia,
& quidem ante sententiam Judicis.

XXII. Debitor longissimi temporis lapsu crediti
hoc jure non præscribit.

XXIII. Causæ judæorum piæ in concursu credito-
rum christianorum in sensu juris civilis, non vero Ec-
clesiastici sunt privilegiatæ, & tamen non propter jus
ecclesiasticum, sed propter jus læculare non atten-
duntur.

XXIV. Judæus fratri suo vel consanguineo ad fi-
dem christianam converso ab intestato non succedit,
secus

secus vero in casu inverso, quod iterum non ex jure Ecclesiastico, sed ex territoriali est decidendum.

XXV. Academiae, seu Universitates agunt contra sua privilegia, imo contra suam institutionem & religionem, quando, ut non raro fit, Judæos promonent in Doctores Medicinæ, secus vero, si Protestantes promonent.

EX JURE FEUDALI GERMANICO.

XXVI. Jurisprudentia feudalis non est vaga & arbitraria, uti non nulli in ea cæcutientes conantur, sed legalis.

XXVII. Speculum saxonicum, & suevicum, uti & jus cæsareum, vulgo der Sachsen- und Schwaben Spiegel, dann das Kayserrecht, oder fränkisch, und Reichs Lehenrecht sunt verum jus feudale, quod adhuc hodie in Archi-dicasteriis Imperii obtinet.

XXVIII. Feuda solis sunt tantum verbotenus tallia, reapse autem allodia.

XXIX. Antiqua Germanorum præscriptio rerum immobilium annalis haud interrupta in Jurisprudentia feudali Germanica non solum in Archi-Dicasteriis Imperii aulico, & camerali, sed & vix non in omnibus curiis feudalibus territorialibus viget.

XXX. Feuda Imperii Ecclesiastica immediata sunt vera & propria, mediata vero licet vera, tamen impropria.

EX JURE PUBLICO GERMANICO, ET PRAXI IMPERII ARCHI-DICASTERIALI.

XXXI. Domini territoriales Catholici etiam infirmul Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & abbatissæ æque

æque ac Domini territoriales Protestantici in Ecclesiasticis jurisdictionem competenter exercent.

XXXII. Etsi tres, vel plures in itione in partes a Juris Consultis adstruentur casus, nos omnes juxta Pacem Westphalicam Art. V. §. 52. ad unum referimus.

XXXIII. Mutua, & exacta æqualitas tantum intelligitur, si mutua, & exacta æqualitas protestantibus Imperii Statibus per exceptionem est assecurata,

XXXIV. Hinc ea non reperitur in capite Imperii, in Archidicasteriis Imperii, denique in circulis,

XXXV. Reperitur tamen in executione sententiarum ab Archidicasteriis Imperii latarum non obstante clausula samt, und sonders.

XXXVI. Pluralitas votorum in materia collectandi juxta Jus publicum universale, magis autem adhuc juxta Jus publicum Germanicum recte defenditur,

XXXVII. Enemi igitur principio innititur doctrina, quam civitates amplexantur, omnem omnino votorum pluralitatem respuentes,

XXXVIII. Enermius vero fundamentum, vel potius chaos disceptationis est, quando Protestantici ad movendas novas disceptationes inter collectas necessarias, & voluntarias distinguunt.

XXXIX. In causis Religionis controversis Processus non conceduntur, & tamen juxta eandem Imperii legem necessario concedi debent.

XL. Protestantici Imperii status in causis Religionis controversis annum normalem 1720. Catholicis obtruderunt, qui modo licet illis invitis recte observatur.

F I N I S.

Schmidt, Benedikt,

Dissertatio Juris Publici Germanici Historica Historiam Legum Imperii
Fundamentalium Praecipuarum Ordine Chronologico Sistens

Ingolstadii 1770

4 Diss. 3494,14

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11021967-1

VD18 1519003X-001